

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 13 listopada 2023 r.

Poz. 9889

UCHWAŁA NR LXV/467/2023 RADY MIASTA CZARNKÓW

z dnia 26 października 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Czarnków na lata 2023-2026

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 oraz z 2023 r. poz. 1688 i 1904) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Czarnków na lata 2023-2026 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Czarnków.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca Rady Miasta
(-) Barbara Lipska

Załącznik do uchwały Nr LXV/467/2023

Rady Miasta Czarnków

z dnia 26 października 2023 r.

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA CZARNKÓW
na lata 2023–2026**

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Poznaniu
Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
Uzgodniono ze stanowiska konserwatorskiego
Załącznik do pisma/decyzji/postanowienia/pozwolenia.
z dn. 25.09.2023 Nr WKK 5120.8833.2.203

Wielkopolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
mgr *[signature]*
mgr *[signature]*

CZARNKÓW 2023

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Spis treści

Wstęp	5
I. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
II. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce	7
1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	7
2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	7
3. Prawo budowlane	10
III. Zadania i kompetencje samorządowego organu gminnego w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami	12
1. Ustawa o samorządzie gminnym	12
2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	12
3. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	14
4. Ustawa o gospodarce nieruchomościami	15
5. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych	15
6. Ustawa o ochronie przyrody	16
IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
1. Strategiczne cele państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	17
1.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	17
1.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022	19
2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	20
2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku	20
2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	21
2.3. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021–2024	29
2.4. Strategia Rozwoju Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021–2030	32
2.5. Program opieki nad zabytkami Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021–2024	33
V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	37
1. Strategia Rozwoju Miasta Czarnków na lata 2015–2025	37
2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków	37
3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa	40
VI. Zasoby dziedzictwa kulturowego miasta Czarnkowa	45
1. Ogólna charakterystyka gminy miejskiej	45
2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego miasta	45
2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	47

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego z terenu miasta Czarnkowa	49
2.2. Zabytki nieruchome w gminnej ewidencji zabytków	50
Wykaz zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków miasta Czarnkowa	53
2.3. Krajobraz kulturowy	63
2.4. Zabytki ruchome	65
2.5. Zabytki archeologiczne	66
2.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego	66
2.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej	66
2.5.3. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Czarnkowa	66
Wykaz stanowisk archeologicznych i zespołów stanowisk archeologicznych w gminnej ewidencji zabytków miasta Czarnkowa	69
VII. Ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego miasta Czarnkowa	72
1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	72
1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego	72
1.2. Stan zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków	73
1.3. Stan zachowania zabytków ruchomych	74
1.4. Stan zachowania zabytków archeologicznych	74
2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w mieście	75
2.1. Obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych w mieście	75
2.2. Obszary największego zagrożenia zabytków ruchomych w mieście	76
2.3. Obszary największego zagrożenia dziedzictwa archeologicznego w mieście	76
VIII. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	77
1. Gminna ewidencja zabytków	77
1.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych	77
1.2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych	77
2. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie miasta	78
3. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i szczególnych zagrożeń	78
4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych	78
5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	79
6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania i zagospodarowania	79
7. Poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych na terenie miasta – kierunki działań i zadania	80

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

IX. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	82
X. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	84
XI. Niektóre źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	85

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wstęp

Głównym zamierzeniem „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Czarnków na lata 2023–2026” jest określenie kierunków działań i zadań związanych z wykonywaniem obowiązków – w zakresie kompetencji tej gminy miejskiej – związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem i krajobrazem kulturowym miasta.

Myślą przewodnią opracowanego gminnego programu opieki nad zabytkami jest uznanie potrzeby zachowania zasobów znajdującego się tutaj dziedzictwa kulturowego, a jednocześnie traktowanie tego dziedzictwa za zasadniczy czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości społeczności lokalnej i promocji turystycznej miasta.

Podstawowym celem programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie miasta, w szczególności stanu zachowania i utrzymania zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz krajobrazu kulturowego.

Aktualnie opracowany program stanowi kontynuację poprzednich gminnych programów opieki nad zabytkami. Jest to już trzeci tego typu dokument. Wcześniej opracowane były dla przedziałów lat 2010–2013 i 2018–2021. Przyjmowano je odpowiednio uchwałami nr XLIV/304/2010 Rady Miasta Czarnków z dnia 25 marca 2010 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2010 r., nr 110, poz. 2046) i nr XLIX/301/2018 Rady Miasta Czarnków z dnia 26 kwietnia 2018 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2018 r., poz. 3969). Podobnie jak wcześniejsze, również aktualny program opieki nad zabytkami jest dokumentem, który będzie cyklicznie aktualizowany. W trakcie realizacji programu prowadzony będzie monitoring, dzięki któremu możliwym stanie się uwzględnienie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych, co pozwoli na sprecyzowanie lub modyfikację przyjętych kierunków działań i zadań z nimi związanych.

Wskazane w aktualnym dokumencie kierunki działań i zadania są zgodne z krajowym programem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi dokumentami strategicznymi powiązanymi z ochroną zabytków i opieką nad nimi. Nakreślone kierunki działań i zadania odpowiadają również prawnym regulacjom w zakresie ochrony zabytków w Polsce.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

I. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 840), który stanowi, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Jak wskazuje art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z regulacją art. 87 ust. 3 i 4 wskazanej wyżej ustawy wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Programy te są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce ustanawia **ustawa zasadnicza z dnia 2 kwietnia 1997 roku – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późniejszymi zmianami). Jak stanowi art. 5 tegoż aktu Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. W myśl art. 6 ust. 1 Konstytucji Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Zgodnie ze wskazaniem art. 86 każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie, a zasady tej odpowiedzialności określają ustawy.

2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest **ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**.

Zabytki objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Zgodnie ze wskazaniem art. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6 przytoczonej ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) **zabytki nieruchome** będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi;
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
 - c) dziełami architektury i budownictwa;
 - d) dziełami budownictwa obronnego;
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
 - f) cmentarzami;
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) **zabytki ruchome** będące w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479);
 - f) instrumentami muzycznymi;
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
 - b) cmentarzyskami;
 - c) kurhanami;
 - d) reliktnymi działalnościami gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2 ustawy).

Definicje legalne zabytku, zabytku nieruchomego, ruchomego i archeologicznego, historycznego układu urbanistycznego lub ruralistycznego, historycznego zespołu budowlanego, krajobrazu kulturowego, a także otoczenia zabytku, sformułowane zostały w art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- 5) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny to przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 6) historyczny zespół budowlany to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 7) krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 8) otoczenie zabytku to teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie ze wskazaniem art. 7 ustawy formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ponadto wskazana ustawa definiuje sposób realizacji ochrony zabytków, która – zgodnie z regulacją art. 4 – polega, w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Organami ochrony zabytków – według wskazań art. 89 ustawy – są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

3. Prawo budowlane

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – **Prawo budowlane** (Dz. U. z 2021 r., poz. 2351 z późniejszymi zmianami) wprowadza następujące regulacje w zakresie ochrony zabytków:

- 1) zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyłym stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym m. in. z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską;
- 2) zgodnie z art. 30 ust. 2 a pkt 3 do zgłoszenia organowi administracji architektoniczno-budowlanej robót budowlanych należy dołączyć pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami;
- 3) w oparciu o art. 30 ust. 7 organ administracji architektoniczno-budowlanej może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy lub spowodować m. in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków;
- 4) art. 39 ust. 1 wskazuje, że prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 5) art. 39 ust. 2 stanowi, że decyzja o pozwoleniu na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydana po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków;
- 6) w myśl art. 39 ust. 3 i 4 w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, przy czym wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni od dnia doręczenia wniosku; niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych;
- 7) zgodnie z art. 67 ust. 1, 2 i 3 jeżeli nieużytkowany obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu, przy czym nie jest możliwe wydanie takiej decyzji w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków, a w stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, organ nadzoru budowlanego wydaje taką decyzję po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków; wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

stanowisko w terminie 30 dni; niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

III. ZADANIA I KOMPETENCJE SAMORZĄDOWEGO ORGANU GMINNEGO W ZAKRESIE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Ustawa o samorządzie gminnym

Zadania samorządowego organu gminnego z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego uregulowane zostały w ustawie z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r., poz. 559 z późniejszymi zmianami). Treść art. 7 ust. 1 pkt 9 tejże ustawy stanowi, iż do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a w szczególności zadania te obejmują m. in. sprawy kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Uszczegółowienie zadań samorządowego organu gminnego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zawiera ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) w art. 7 pkt 4 ustawy wskazano, że formami ochrony zabytków są m. in. utworzenie parku kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;
- 2) uprawnienie do utworzenia parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, posiada rada gminy, która może podjąć taką uchwałę, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, zgodnie z regulacją zawartą w art. 16 ust. 1 ustawy; w myśl uregulowań w art. 17 ust. 1 ustawy na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:
 - prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
 - zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
 - umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego;
 - zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
 - składowania lub magazynowania odpadów;
- 3) obowiązek uwzględniania przez samorządy gminne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nakładają art. 18 i 19 ustawy;
- 4) zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy w strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w szczególności:
- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
 - ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- 5) tak jak wskazuje art. 19 ust. 1 ustawy w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę
- zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - parków kulturowych;
- 6) w przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 7) w myśl art. 19 ust. 1 a ustawy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy uwzględnia się w szczególności ochronę
- zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 8) zgodnie z art. 20 ustawy organy samorządu gminnego mają obowiązek uzgadniania projektów i zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- 9) do zadań wójta, burmistrza albo prezydenta miasta – tak jak wskazuje art. 22 ust. 4 ustawy – należy prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy; ewidencja ta – według regulacji art. 21 ustawy – jest podstawą sporządzenia programu opieki nad zabytkami gminy;
- 10) art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust. 2 oraz art. 33 ust. 1 i 2 ustawy wskazują, że wójt, burmistrz albo prezydent miasta mają obowiązek przyjmowania zawiadomień o odkryciach w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że są one zabytkami, w tym zabytkami archeologicznymi, oraz niezwłocznego, nie dłużej niż w terminie 3 dni, zawiadamiania o takich faktach wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 11) zgodnie z art. 71 ust. 1 i 2 ustawy sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, do których jednostka samorządu gminnego posiada tytuł prawny, jest zadaniem własnym tej jednostki;
- 12) na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy organ stanowiący gminy może udzielić – w trybie określonym przepisami i na zasadach określonych w odrębnej uchwale tego organu – dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 13) opracowanie programu opieki nad zabytkami jest zadaniem własnym samorządu terytorialnego; w myśl art. 87 ust. 1 ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządzają na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami; program przyjmuje odpowiednio rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3 ustawy); po dwóch latach od ogłoszenia w dzienniku urzędowym województwa programu opieki nad zabytkami wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządzają sprawozdanie, które przedstawiają radzie gminy (art. 87 ust. 4 i 5 ustawy).

3. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r., poz. 503 z późniejszymi zmianami) wprowadza następujące regulacje z zakresu ochrony zabytków:

- 1) jak wskazuje art. 1 ust. 2 ustawy w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się m. in. wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 2) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, jakkolwiek nie jest ono aktem prawa miejscowego; przystąpienie do sporządzenia studium, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy, następuje na podstawie uchwały rady gminy;
- 3) zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 pkt 4 ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania wynikające m. in. ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a nadto określa się m. in. obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 4) jak wskazuje art. 11 pkt 2 i pkt 5 lit. c ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta zawiadamia na piśmie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia studium instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium, a po sporządzeniu projektu studium uzyskuje opinię m. in. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 5) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego określa przeznaczenie terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określa sposób ich zagospodarowania i zabudowy; plan ten jest aktem prawa miejscowego; przystąpienie do sporządzenia planu miejscowego, zgodnie z art. 14 ust. 1 i 4 ustawy, następuje na podstawie uchwały rady gminy, podjętej z własnej inicjatywy lub na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta;
- 6) zgodnie z art. 15 ust. 2 pkt 4 i 7 w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo m. in. zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, a także granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie na podstawie odrębnych przepisów;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- 7) jak wskazuje art. 17 pkt 2 i pkt 6 lit. b tiret 8 ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta zawiadamia na piśmie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu planu, a po sporządzeniu projektu planu uzyskuje uzgodnienie m. in. wojewódzkiego konserwatora zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu;
- 8) zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt 2 i art. 60 ust. 1 ustawy decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków – w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

4. Ustawa o gospodarce nieruchomościami

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r., poz. 1899 z późniejszymi zmianami) wskazuje, że:

- 1) zgodnie z art. 13 ust. 4 pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek;
- 2) jak wskazuje art. 13 ust. 5 pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga również sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek;
- 3) w myśl art. 29 ust. 2, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie;
- 4) art. 68 ust. 3 daje uprawnienia właściwemu organowi przy sprzedaży nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków do obniżenia o 50 % ceny nabywanej zabytkowej nieruchomości; jednocześnie organ ten, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, może podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę.

5. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1452 z późniejszymi zmianami) w art. 7 ust. 1 pkt 6 wskazuje, że grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, zwolnione są od podatku od nieruchomości.

6. Ustawa o ochronie przyrody

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r., poz. 916 z późniejszymi zmianami) w art. 83 a ust. 1 określa, że zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

1.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

„Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030” przyjęta została do realizacji uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 roku (M.P. z 2020 r., poz. 1060).

Za główny cel strategii uznano wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel ten realizowany ma być poprzez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach:

- obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie;
- obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie;
- obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

Cel główny strategii oparty został na trzech celach szczegółowych:

- cel szczegółowy 1: zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;
- cel szczegółowy 2: wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;
- cel szczegółowy 3: zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu szczegółowego 2 wyróżniono następujące priorytety:

- 1) tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze;
- 2) ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury;
- 3) digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury;
- 4) umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę;
- 5) wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Pierwszorzędne znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego mają w szczególności priorytety 2 i 3.

Uznano, że jednym z kluczowych zadań państwa w zakresie realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenia i zachowywania dzieł kultury jest dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany będzie projekt strategiczny „Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami”.

Jednym z priorytetowych działań we wskazanym obszarze będzie wsparcie zabytków uznanych za Pomniki Historii przez Prezydenta RP. Należy również wykorzystać ich potencjał do stymulowania rozwoju ośrodków miejskich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Realizowane będą inicjatywy polegające na inwestycjach w zakresie ochrony i zachowania Pomników Historii oraz rozwoju i promocji związanej z nimi oferty turystycznej. Zadania te będą prowadzone m. in. przy udziale środków europejskich oraz krajowych. Istotne znaczenie wśród krajowych zabytków odgrywają również obiekty o charakterze sakralnym, które cechuje wysoki poziom artystyczny oraz ponadprzeciętne wartości historyczne

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

i naukowe. Stanowią one najcenniejszą grupę zabytków architektury i budownictwa, co uzasadnia dalsze inwestowanie w ich ochronę i zachowanie. Projekt strategiczny „Rozwój Turystyki Kulturowej” obejmie następujące działania dotyczące zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii:

- dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach znajdujących się w najgorszym stanie zachowania;
- dofinansowanie projektów wspierających proces upowszechniania i udostępniania dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami.

Równie ważnym wyzwaniem jest poprawa estetyki przestrzeni publicznej. W tym celu kontynuowany i rozwijany będzie projekt „Krajobraz mojego miasta”, którego celem jest zwrócenie uwagi władz samorządowych, firm, instytucji oraz społeczeństwa na problem chaosu reklamowego i konieczność zrównoważonego planowania przestrzeni miejskiej. Zwiększony zostanie nacisk na działania edukacyjne oraz promocyjne w zakresie kształtowania i ochrony estetyki przestrzeni publicznej.

W ramach działań na rzecz gromadzenia i zachowania dorobku polskich artystów rozbudowywane będą kolekcje sztuki współczesnej o randze zbiorów narodowych oraz regionalne kolekcje sztuki współczesnej. Wsparcie w zakresie rozbudowy zbiorów kierowane będzie do muzeów. Istotne będą także działania na rzecz powstawania nowych dzieł muzycznych, ich prawykonań, popularyzacji i udostępniania w przestrzeni publicznej. Ważnym elementem będą także działania na rzecz ochrony materialnej i niematerialnej kultury tradycyjnej oraz wspierania autentycznej twórczości ludowej.

Kontynuacji i wzmacniania wymagają także dokumentowanie, poszukiwanie i odzyskiwanie zrabowanych podczas II wojny światowej dzieł sztuki. W tym celu prowadzona i rozbudowywana będzie elektroniczna baza strat wojennych i prowadzone będą ich aktywne poszukiwania. Nowym narzędziem popularyzacji wiedzy i świadomości nt. polskich strat wojennych jest program dotacyjny, którego celem jest wsparcie działalności instytucji w kwestii badań proveniencyjnych odnośnie strat wojennych poniesionych w zakresie zbiorów artystycznych.

W ramach działań związanych z digitalizacją, cyfrową rekonstrukcją i udostępnianiem dóbr kultury wskazano w strategii następujące działania:

- 1) kontynuacja procesu digitalizacji wszystkich rodzajów zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów muzealnych, archiwalnych, audiowizualnych, bibliotecznych i zabytkowych w państwowych instytucjach kultury i archiwach (m. in. przez program ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego „Kultura cyfrowa”, fundusze europejskie, mechanizm premiowania aktywnie pozyskujących środki instytucji, które mogłyby stać się regionalnymi centrami kultury w zakresie digitalizacji i udostępniania zbiorów);
- 2) wspieranie wartościowych projektów, których celem jest udostępnianie zasobów kultury w Internecie do celów edukacyjnych, naukowych, kreatywnych i innych, oraz tworzenie narzędzi wspierających rozwój kompetencji bibliotekarzy cyfrowych, pracowników kultury, naukowców i innych grup użytkowników zasobów cyfrowych kultury (m. in. przez system refundacji kosztów i nagród finansowych);
- 3) systemowe udostępnianie zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kulturowego przez budowę centralnych punktów dostępu do zasobów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- kultury, nauki i administracji, m. in. za pomocą przedsięwzięcia KRONIK@ (Krajowe Repozytorium Obiektów Nauki i Kultury) realizowanego przez ministra właściwego do spraw informatyzacji przy wsparciu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 4) inwentaryzacja cyfrowych zasobów kultury, obejmująca instytucje kultury, archiwa i inne jednostki, w tym naukowe, prowadzące lub zlecające digitalizację i przechowujące cyfrowe zbiory;
 - 5) archiwizacja Internetu jako rzetelnego źródła wiedzy i referencji, m. in. przez wdrożenie systemowego modelu archiwizacji Internetu w Polsce z uwagi na konieczność archiwizacji stron internetowych oraz zasobów typu *born digital* i innych formatów, np. gier wideo czy projektów realizowanych w rzeczywistości wirtualnej;
 - 6) podnoszenie kompetencji cyfrowych ze względu na zmieniające się otoczenie zarówno w wymiarze prawno-organizacyjnym, jak i technologicznym, m. in. przez stworzenie oferty szkoleniowej mającej na celu pogłębienie wiedzy merytorycznej z zakresu procesu cyfryzacji zasobów kultury, a także prace analityczno-badawcze w zakresie digitalizacji i bibliotek cyfrowych;
 - 7) przeprowadzenie zmian legislacyjnych, tj. nowelizacja przepisów regulujących całość polskiej przestrzeni internetowej, w tym m. in. regulacji dotyczących gromadzenia i udostępniania archiwizowanych zasobów polskiego Internetu oraz nowelizacja ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1231 z późniejszymi zmianami), w zakresie stworzenia nowych przepisów umożliwiających szersze udostępnienie w sieci materiałów bibliotecznych, audialnych i audiowizualnych.

1.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022” przyjęty został do realizacji uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 roku (M.P. z 2019 r., poz. 808).

Jako cel główny planowany do osiągnięcia w ramach realizacji tego programu wskazano stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami.

Cel ten ma być realizowany poprzez wyznaczone cele szczegółowe:

- 1) optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 2) wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
- 3) budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

W ramach wyznaczonego celu szczegółowego 1, optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, przyjęto następujące kierunki działań: 1. wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym (zadania: szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami; budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym; merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach; konkurs Generalnego Konserwatora

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami); 2. wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym (zadania: wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich; ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich; wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego; powołanie Centrum Architektury Drewnianej).

Cel szczegółowy 2, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami, realizowany ma być poprzez: 1. merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami (zadanie: upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych – wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy); 2. podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego (zadanie: podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje).

Z kolei cel szczegółowy 3, budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego, objąć ma działania polegające na: 1. upowszechnianiu wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości (zadania: kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami; tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami); 2. tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami (zadanie: program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego).

2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

2. 1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku” jest dokumentem przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XVI/287/2020 z dnia 27 stycznia 2020 roku.

Cel generalny strategii, tożsamy ze zdefiniowaną wizją rozwoju województwa wielkopolskiego, sformułowany został w następujący sposób: „Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa”.

Cel generalny ma być realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych, a w ich obrębie jedenastu celów operacyjnych.

Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny 2: rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

regionu, realizowany m. in. poprzez rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu (cel operacyjny 2.3.). Przyjęto, że jednym z kierunków interwencji przy wdrażaniu wskazanego celu operacyjnego ma być wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury.

Dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu, atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa niezbędne jest wsparcie inwestycji w obszarze kultury. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb wymieniono rozwój wielkopolskich instytucji kultury oraz rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego.

2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

W dniu 25 marca 2019 roku uchwałą nr V/70/19 Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania” (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 4021).

Celem generalnym rozwoju przestrzennego województwa wielkopolskiego, przyjętym przez wskazany dokument, jest „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Realizacja celu generalnego opierać się ma na ośmiu celach szczegółowych, wśród których główne znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski, ma cel szczegółowy 4: ochrona potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwój konkurencyjnych form turystyki i rekreacji, który ma być realizowany poprzez następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- wzmacnianie tożsamości narodowej i krajowej – działania ukierunkowane na osiągnięcie optymalnego stanu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu; ochrona istniejących zasobów materialnych i duchowych oraz kreowanie nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin kulturowych, a zwłaszcza w tworzeniu nowej jakości przestrzeni;
- rozwój zróżnicowanych form turystyki i rekreacji – działania ukierunkowane na zwiększenie znaczenia turystyki i rekreacji w województwie, a w związku z tym poprawę obsługi ruchu turystycznego poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej, poprawę dostępności do atrakcji turystycznych oraz utworzenie zintegrowanego regionalnego systemu centrów informacji turystycznej.

Dla realizacji wskazanego celu szczegółowego ustalono następujące działania:

- 1) w zakresie wzmacniania tożsamości narodowej i regionalnej
 - a) kształtowanie głównego obszaru kulturotwórczego poprzez:
 - wzmacnianie i wdrażanie działań ochronnych dla obiektów związanych ze Szlakiem Piastowskim, ukierunkowanych na zachowanie historycznych wartości krajobrazu w ich otoczeniu;
 - realizację jednolitego oznakowania Szlaku Piastowskiego;
 - urządzenie parkingów, miejsc noclegowych i gastronomicznych z adaptacją obiektów zabytkowych dla tych funkcji;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- wyznaczanie lokalnych tematycznych tras turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe Szlaku Piastowskiego;
- b) zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego poprzez:
 - ochronę obiektów cennych kulturowo, w tym:
 - obejmowanie obiektów wyższymi formami ochrony prawnej;
 - realizację nowych wpisów do rejestru i ewidencji zabytków;
 - tworzenie list dóbr kultury współczesnej;
 - modernizację obiektów zabytkowych, w tym adaptowanie i przystosowywanie ich do nowych funkcji, m. in.: na cele organizacji instytucji kulturalnych i obsługi ruchu turystycznego;
 - tworzenie lokalnych muzeów dla ochrony zasobów dziedzictwa ruchomego oraz dziedzictwa niematerialnego;
 - tworzenie skansenów oraz przenoszenie do nich najbardziej wartościowych obiektów architektury wiejskiej, którym nie można zapewnić ochrony w miejscach ich lokalizacji;
 - ochronę przestrzeni miast i wsi, w tym:
 - obejmowanie obiektów wyższymi formami ochrony prawnej;
 - realizację nowych wpisów do rejestru i ewidencji zabytków;
 - wyznaczanie obszarów o zachowanych wartościach kulturowych i określanie potrzeb ich odnowy, w tym w szczególności historycznych centrów miast, obszarów poprzemysłowych, powojkowych, historycznego rozplanowania miejscowości wraz z rozplanowaniem pól oraz określanie dla nich zasad zagospodarowania;
 - identyfikowanie obszarów zdegradowanych i obejmowanie ich działaniami planistycznymi w postaci programów rewitalizacji, miejscowych planów rewitalizacji lub planów odnowy miejscowości;
 - działania rewaloryzacyjne zachowujące charakterystyczne dla przestrzeni miejskiej i wiejskiej obszary i obiekty decydujące o ich tożsamości i specyfice miejsca, w tym również obszarów o zachowanych wartościach kulturowo-przyrodniczych, m. in.: parków rezydencjonalnych, parków miejskich, ogrodów, cmentarzy, alei przydrożnych, zadrzewień śródpolnych;
 - ochronę obszarów cennych kulturowo, w tym:
 - tworzenie parków kulturowych;
 - wpisanie obszarów cennych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO;
 - rozwój działalności kulturalnej, promującej tradycje, obrzędy, rzemiosło, stroje, muzykę czy tradycyjną kuchnię grup regionalnych;
- c) poprawa jakości przestrzeni kulturowej i krajobrazu poprzez:
 - w obrębie obszarów zachowania tożsamości miejsca lokalizacji obiektów cennych kulturowo:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- wyznaczanie stref ochrony konserwatorskiej dla obiektów wraz z ich otoczeniem (przedpola ekspozycji widokowej oraz osie widokowe na obiekty);
- tworzenie stref ochronnych dla obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz zewidencjonowanych obiektów archeologicznych, szczególnie tych o własnej formie krajobrazowej, z określeniem zasad inwestowania, w tym ograniczeń dla zainwestowania oraz prowadzenia działalności rolniczej;
- uwzględnienie ograniczeń w zagospodarowaniu terenów wynikających z ustanowionej strefy ochronnej dla Pomnika Zagłady;
- określanie terenów przeznaczonych pod zabudowę i terenów objętych zakazem zabudowy, z określeniem dopuszczalnych funkcji dostosowanych do otoczenia obiektów cennych kulturowo;
- wprowadzanie zakazów lokalizacji farm wiatrowych, inżynierskich obiektów wielkogabarytowych czy napowietrznej infrastruktury technicznej na terenie obiektów cennych kulturowo oraz w ich otoczeniu;
- określanie parametrów nowej zabudowy w otoczeniu obiektów cennych kulturowo, a w szczególności na przedpolach ekspozycji oraz na przebiegu osi widokowych, w tym: zasad podziału terenu, linii zabudowy, intensywności zabudowy, gabarytów nowych obiektów (wysokości budynków, rodzaju dachów, pokrycia dachów, proporcji i kompozycji oraz kolorystyki elewacji, użytych materiałów budowlanych) w sposób zapewniający właściwe wyeksponowanie obiektów zabytkowych oraz podkreślających lub eksponujących ich walory architektoniczne, estetyczne i krajobrazowe;
- określanie miejsc lokalizacji i parametrów małej architektury, ogrodzeń, reklam, ekranów akustycznych, w tym również miejsc zakazu ich lokalizowania, a także rodzaju dopuszczanej nawierzchni (posadzki) stosowanej w bezpośrednim otoczeniu obiektów cennych kulturowo;
- zachowanie lub odtwarzanie historycznych struktur kompozycji urbanistycznej w otoczeniu obiektów i obszarów cennych kulturowo, w tym m. in.: układu komunikacyjnego, systemu przestrzeni publicznych, kompozycji zieleni, linii zabudowy;
- określanie terenów zachowania istniejących lub odtwarzania historycznie ukształtowanych kompozycji zieleni, z uwzględnieniem pierwotnie nasadzonych gatunków;
- określanie warunków kształtowania zieleni w przedpolach ekspozycji i wzdłuż osi widokowych oraz nowej zieleni towarzyszącej obiektom wartościowym i nowej zabudowie w ich otoczeniu, w tym w szczególności wysokości i rodzaju gatunków, z uwzględnieniem kolorystyki letniej i zimowej;
- wyznaczanie terenów dla lokalizacji nowej zieleni o funkcji izolacyjnej, przesłaniającej obiekty niekorzystne

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- czy zdegradowane oraz nowej zieleni na przedpolach ekspozycji i wzdłuż osi widokowych;
- w obrębie obszarów ochrony i zachowania historycznej specyfiki przestrzeni miast i wsi:
 - wyznaczanie stref ochrony konserwatorskiej obejmującej cenne kulturowo przestrzenie miast lub wsi wraz z ich otoczeniem (przedpola ekspozycji widokowej oraz osie widokowe na charakterystyczne dla przestrzeni miast elementy krystalizujące kompozycje urbanistyczne, m. in. dominanty architektoniczne lub przestrzenne, wnętrza urbanistyczne, ciągi alei, zieleni komponowana oraz na charakterystyczne dla przestrzeni wsi elementy kompozycji ruralistycznej, m. in. dominanty architektoniczne lub przestrzenne, place, aleje i inna zieleni komponowana);
 - wprowadzanie ograniczeń dla nowej zabudowy wynikających z konieczności zachowania historycznych relacji wysokościowych, rozplanowania dominant (zapewnienie ekspozycji wież obiektów zabytkowych, np.: kościołów, ratuszy), ukształtowania dachów, układów zieleni, osi kompozycyjnych, gabarytów i gęstości zabudowy itp.;
 - zachowanie lub odtwarzanie przebiegów głównych historycznych traktów komunikacyjnych z uwzględnieniem charakteru zabudowy w pierzejach, w tym linii zabudowy, wysokości, czy geometrii dachów;
 - wyznaczanie nowych przestrzeni nadrzecznych, m. in. bulwarów spacerowych, miejsc odpoczynku czy plaż miejskich, z poszanowaniem historycznych wartości obszarów i ich otoczenia;
 - określanie ograniczeń w zagospodarowaniu i zabudowie terenów dla ochrony ekspozycji panoram miejscowości, w szczególności od strony rzek;
 - określanie miejsc lokalizacji i parametrów małej architektury, ogrodzeń, reklam, ekranów akustycznych, w tym również miejsc zakazu ich lokalizowania;
 - określanie terenów zachowania istniejącej lub odtwarzania historycznie ukształtowanych kompozycji zieleni;
 - określanie warunków kształtowania zieleni w przedpolach ekspozycji i wzdłuż osi widokowych, w tym w szczególności wysokości i rodzaju gatunków, z uwzględnieniem kolorystyki letniej i zimowej;
 - wyznaczenie terenów lokalizacji nowej zieleni o funkcji izolacyjnej przesłaniającej obiekty niekorzystne czy zdegradowane;
 - poprawa funkcjonowania układów komunikacyjnych – budowa obwodnic miejscowości, modernizacja dróg, wprowadzanie stref ruchu uspokojonego w centrach, wyznaczanie tras rowerowych, budowa parkingów buforowych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- w obrębie obszarów ochrony i zachowania specyfiki krajobrazu obszarów cennych kulturowo, w tym krajobrazu wiejskiego:
 - wyznaczanie stref ochrony krajobrazu obejmujących specyficzne elementy przestrzeni, w tym przedpola ekspozycji widokowej oraz osie widokowe na obiekty charakterystyczne dla specyfiki krajobrazu (obiekty budowlane, obiekty przyrodnicze, obiekty archeologiczne o własnej formie krajobrazowej);
 - identyfikacja i zachowanie elementów tradycyjnego krajobrazu rolniczego, w tym w szczególności zadrzewień śródpolnych, enklaw leśnych i łąkowych oraz cieków wodnych, zachowanie charakterystycznego rozplanowania jednostek osadniczych, w tym wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę wzdłuż placów i dróg w granicach istniejących miejscowości;
 - identyfikacja obszarów, dla których ze względu na wysokie wartości kulturowe należy zachować charakterystyczne podziały gruntów;
 - zachowanie tradycyjnego sposobu rozplanowania istniejących zagród, w tym w szczególności układu budynków mieszkalnych, gospodarczych, przedogródków i relacji pomiędzy przestrzenią otwartą a zabudową;
 - zachowanie historycznych cech zabudowy regionalnej, w tym w szczególności kształtu i pokrycia dachu, materiału budowlanego, kolorystyki elewacji itp.;
 - określanie ograniczeń w zagospodarowaniu i zabudowie terenów dla ochrony ekspozycji panoram miejscowości, w tym w szczególności zasad podziału terenu, intensywności zabudowy, gabarytów nowych obiektów (wysokości budynków, rodzaju dachów, pokrycia dachów, proporcji i kompozycji oraz kolorystyki elewacji, użytych materiałów budowlanych);
 - zachowanie charakterystycznej, historycznej małej architektury, w tym ogrodzeń, kapliczek i krzyży przydrożnych, oraz charakterystycznych nasadzeń zieleni wzdłuż dróg;
 - określanie terenów zachowania istniejącej lub odtwarzania historycznie ukształtowanych kompozycji zieleni (parków, alei drzew) z uwzględnieniem pierwotnie nasadzonych gatunków zieleni;
 - wprowadzanie zakazów niwelacji terenów o istotnym znaczeniu dla zachowania charakterystycznego historycznie ukształtowanego krajobrazu;
 - ograniczanie rozpraszania osadnictwa w strefach podmiejskich, w krajobrazach otwartych;
 - eliminowanie lub ograniczanie lokalizacji inwestycji, które przekraczają skalę miejsca i wywierają duży wpływ na krajobraz obszarów cennych kulturowo, w tym elektrowni wiatrowych, fotowoltaicznych i biogazowni rolniczych, wielkogabarytowych budowli przemysłowych, reklam;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- w obrębie obszarów krajobrazu leśnego:
 - wprowadzanie zieleni osłonowej, szczególnie w strefach przyleśnych, wokół obiektów dysharmonijnych w stosunku do krajobrazu;
 - rozwijanie i wzmacnianie powiązań ekologicznych zapewniających łączność z innymi kompleksami leśnymi;
 - w obrębie obszarów krajobrazu łąkowego:
 - zachowanie istniejących ekosystemów łąkowych;
 - zachowanie naturalnego krajobrazu w obrębie dolin rzecznych i teras zalewowych;
 - wykluczanie i ograniczanie zabudowy oraz zainwestowania na obszarach ciągów ekologicznych;
 - rozwijanie i wzmacnianie powiązań ekologicznych dolin rzecznych;
 - w obrębie obszarów krajobrazu przekształconego:
 - sukcesywną rekultywację terenów zdegradowanych i zdewastowanych w wyniku działalności odkrywkowej eksploatacji złóż kopalin;
 - wprowadzanie nowych funkcji na terenach pogórnich;
- d) rozwój instytucjonalnej działalności kulturalnej poprzez:
- rozwój działalności kulturalnej w miejscowościach o wysokich wartościach dziedzictwa kulturowego i wysokim znaczeniu instytucji kultury, spełniających funkcję kulturalnych centrów Wielkopolski;
 - poprawę dostępności do usług kultury;
 - podnoszenie jakości usług kulturalnych w istniejących instytucjach kultury, w tym rozwijanie współpracy międzynarodowej, krajowej i regionalnej, wspieranie nowych inicjatyw promujących dziedzictwo kultury materialnej i niematerialnej Wielkopolski i Polski;
 - wspieranie lokalnej działalności kulturalnej tworzonej w oparciu o specyficzne, lokalne zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym niematerialnego m.in. poprzez:
 - organizację izb pamięci, muzeów;
 - wytyczanie lokalnych szlaków turystyki kulturowej;
 - tworzenie zespołów ludowych i grup kultywujących obrzędy ludowe i umiejętności związane z wytwarzaniem lub użytkowaniem tradycyjnych instrumentów muzycznych i rękodzieła oraz posługiwaniem się językiem regionalnym;
- 2) w zakresie rozwoju zróżnicowanych form turystyki i rekreacji
- a) zwiększenie atrakcyjności obszarów wizerunkowych dla rozwoju zróżnicowanych form turystyki poprzez:
- efektywną ochronę, ekspozycję i organizację zasobów kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych;
 - podnoszenie jakości, innowacyjności i konkurencyjności ofert turystycznych;
 - poprawę estetyki miast i wsi, w tym szczególnie obiektów o funkcjach turystycznych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- promowanie lokalnej kultury – tradycji i zwyczajów wielkopolskiej wsi oraz kuchni regionalnej;
 - rozwój preferowanych specjalizacji turystyki kulturowej, krajoznawczej, biznesowej, kwalifikowanej i wypoczynkowej w poszczególnych gminach;
- b) rozwój turystyki kulturowej poprzez:
- kształtowanie spójnego systemu pasm kulturowych województwa wielkopolskiego w oparciu o przebieg najważniejszych szlaków kulturowych o randze międzynarodowej i krajowej, w tym wyznaczanie międzyregionalnych powiązań szlaków kulturowych – łączenie szlaków o tej samej tematyce na granicach województw, w tym m. in. Szlaku Cysterskiego, Drogi św. Jakuba, Piastowskiej Drogi Romańskiej, Rowerowego Szlaku Bursztynowego, Szlaku Powstania Wielkopolskiego;
 - tworzenie tematycznych systemów szlaków dziedzictwa, włączanie szlaków istniejących oraz wytyczanie nowych, w tym w szczególności związanych z początkami Państwa Polskiego, dziedzictwem sakralnym, sławnymi rodami i ludźmi, walkami o wolność, zabytkami militarnymi, zabytkami techniki i techniką wodną;
 - poprawę atrakcyjności szlaków dziedzictwa i obiektów zabytkowych poprzez:
 - określanie zasad zagospodarowania otoczenia obiektów położonych na przebiegu szlaków kulturowych oraz jednolitych zasad organizacji szlaków kulturowych;
 - wyposażanie szlaków kulturowych w elementy informacji turystycznej, miejsca postoju, parkingi, obiekty obsługi turystów – gastronomia, miejsca noclegowe;
 - zagospodarowanie i wykorzystanie istniejącej sieci kolei wąskotorowych;
 - zagospodarowanie nadbrzeży na obszarach śródmiejskich;
 - urządzenie parków tematycznych, w tym skansenów i innych obiektów plenerowych;
 - wyznaczanie i zagospodarowanie miejsc dla organizacji imprez plenerowych tematycznych, wykorzystujących wątki historyczne i artystyczne danego obszaru;
 - budowę i modernizację muzeów i multimedialnych wystaw powiązanych ze szlakami kulturowymi;
 - uatrakcyjnienie i unowocześnienie ekspozycji i programów zwiedzania muzeów;
 - budowę i modernizację obiektów związanych z działalnością kulturalną, w szczególności teatrów, filharmonii, sali wystawowych, muzeów, galerii i bibliotek;
 - wprowadzanie nowych funkcji w obiektach zabytkowych, w szczególności związanych z działalnością kulturalną i turystyczną;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- c) rozwój turystyki kwalifikowanej poprzez:
- kompleksowe zagospodarowanie Wielkiej Pętli Wielkopolski jako jednej z wiodących marek turystycznych województwa wielkopolskiego;
 - utrzymanie i rozbudowę Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych oraz Wielkopolskiego Systemu Szlaków Piesznych;
 - wyznaczanie szlaków konnych o randzie regionalnej i krajowej z uwzględnieniem powiązań międzyregionalnych;
 - rozbudowę lokalnej sieci szlaków oraz ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych, stanowiących łączniki i pętle dla szlaków turystycznych o randze międzynarodowej, krajowej i regionalnej;
 - modernizowanie istniejących oraz budowę nowych przystani i marin na Noteci i Warcie;
 - zagospodarowanie terenów nadrzecznych, w tym urządzenie plaż, parków, bulwarów, punktów widokowych czy placów zabaw;
 - rozbudowę infrastruktury nadbrzeży rzecznych dla uprawiania sportów lądowych i wodnych, w tym dróg dla rowerów, boisk, stanowisk wędkarskich, wypożyczalni sprzętu sportowo-rekreacyjnego;
 - wyznaczanie i zagospodarowanie miejsc dla organizacji imprez plenerowych kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych;
 - rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;
 - rozbudowę zaplecza turystycznego lotnisk sportowych oraz zagospodarowanie terenów położonych w ich sąsiedztwie, w tym w szczególności budowa parkingów, dojazdów czy realizacja oznakowania;
- d) rozwój turystyki wypoczynkowej poprzez:
- racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych dla rozwoju wypoczynku i rekreacji;
 - poprawę jakości zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego;
 - rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w szczególności kąpielisk, boisk, ścieżek spacerowych, rowerowych, pól golfowych, kortów tenisowych;
- e) rozwój turystyki biznesowej poprzez:
- modernizację i rozbudowę wyspecjalizowanej infrastruktury wystawienniczej i kongresowej;
 - tworzenie nowych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych, uwzględniających funkcje obsługi międzynarodowych konferencji i kongresów;
 - rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w tym obiektów wykorzystujących wody termalne;
- f) poprawę obsługi ruchu turystycznego poprzez:
- rozbudowę bazy noclegowej o zróżnicowanym standardzie;
 - rozbudowę bazy gastronomicznej opartej na tradycyjnej kuchni regionalnej;
 - rozbudowę bazy agroturystycznej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- zagospodarowanie przestrzeni publicznych stanowiących miejsca spotkań mieszkańców i turystów, w szczególności ulic, placów, skwerów, zieleni, parków, ogrodów;
- poprawę dostępności komunikacyjnej do atrakcji turystycznych, w szczególności transportem zbiorowym, rozwój systemów rowerów miejskich oraz parkingów.

2.3. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021–2024

„Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021–2024”, przyjęty został do realizacji uchwałą nr XXXVII/714/21 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 grudnia 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2022 r., poz. 58).

Cel główny programu – „Samorząd Województwa Wielkopolskiego stwarza warunki dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń” – realizowany ma być poprzez pięć celów szczegółowych, którym przypisano określone kierunki działań i powiązane z nimi zadania:

- zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego
 - a) podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków
 - monitorowanie i aktualizacja wiedzy na temat stanu zachowania, potrzeb remontowych i inwestycji w obiektach zabytkowych znajdujących się w posiadaniu i użytkowaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego lub jego jednostek organizacyjnych;
 - planowanie i podejmowanie zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ruchomymi i nieruchomymi będącymi w posiadaniu lub użytkowaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego lub jego jednostek organizacyjnych;
 - zapewnienie w budżecie Samorządu Województwa środków finansowych na prowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych zabytków nieruchomych i ruchomych, będących własnością różnych podmiotów, a znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego;
 - b) wspieranie ochrony zabytków archeologicznych
 - kontynuacja oraz planowanie badań archeologicznych przez instytucje podległe Samorządowi Województwa Wielkopolskiego;
 - c) popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego
 - organizacja konkursów upowszechniających wiedzę na temat regionalnego niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
 - wspieranie działalności edukacyjnej, upowszechnieniowej i kulturalnej obejmującej niematerialne dziedzictwo Wielkopolski;
 - wspieranie badań nad historią i dziedzictwem niematerialnym Wielkopolski;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- wspieranie tworzenia repozytoriów wiedzy o lokalnym dziedzictwie niematerialnym Wielkopolski ze szczególnym zwróceniem uwagi na wykorzystanie technik cyfrowych;
- promowanie regionalnych zespołów muzycznych i folklorystycznych, rzemieślników oraz artystów ludowych;
- d) monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - uwzględnianie w wojewódzkich dokumentach strategicznych i planistycznych wytycznych zapewniających ochronę wartościowych elementów krajobrazu kulturowego;
 - uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w obrębie planowania rozwoju powiązań komunikacyjnych również w wymiarze międzywojewódzkim;
 - zapobieganie zagrożeniu dla cennych krajobrazów kulturowych poprzez nadmierną ekspansję inwestycyjną;
- budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego
 - a) wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe
 - wsparcie nowoczesnej oferty edukacyjnej kształtującej świadomość regionalną, opartej na wykorzystaniu zabytków, tradycji i dziedzictwa kulturowego;
 - stwarzanie warunków współpracy pomiędzy szkołami a instytucjami kultury Samorządu Województwa;
 - wspieranie konkursów adresowanych do młodzieży, dających możliwość poznania regionalnego dziedzictwa kulturowego;
 - wspieranie wydarzeń cyklicznych związanych z lokalnymi historiami Wielkopolski lub kulturą ludową;
 - wspieranie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe jako element wzmacniający poczucie tożsamości;
 - b) wspieranie inicjatyw związanych z upamiętnianiem Powstania Wielkopolskiego oraz popularyzacji i upowszechniania wiedzy na jego temat
 - podejmowanie działań zmierzających do wyeksponowania obiektów związanych z Powstaniem Wielkopolskim;
 - podejmowanie i wspieranie inicjatyw związanych z ochroną miejsc pamięci dotyczących Powstania Wielkopolskiego;
 - wspieranie publikacji związanych z Powstaniem Wielkopolskim;
 - wspieranie projektów edukacyjnych w tym konkursów oraz wydarzeń cyklicznych i jednorazowych związanych z Powstaniem Wielkopolskim;
 - c) stwarzanie warunków dla opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym w duchu partycypacji społecznej
 - wspieranie projektów zgłaszanych przez stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe i inne podmioty, które prowadzą działania popularyzatorskie i edukacyjne w zakresie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- popularyzowanie idei społecznej opieki nad zabytkami i jej znaczenia w kształtowaniu kapitału społecznego wspólnot lokalnych;
- włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa
 - a) wsparcie zagospodarowywania, adaptacji i wykorzystania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne
 - propagowanie rozwoju turystyki w obiektach zabytkowych poprzez wspieranie turystyki kulturowej i rekreacyjnej;
 - promowanie istniejących szlaków kulturowych (Szlak Piastowski) oraz tworzenie nowych (Szlak Pracy Organicznej) jako istotnych działań dla promocji regionu;
 - wspieranie działań prowadzonych dla rozszerzenia listy miejsc objętych statusem Pomnika Historii oraz promowanie miejsc posiadających taki status;
 - propagowanie idei tworzenia parków kulturowych jako zintegrowanych form ochrony krajobrazu i lokalnych wartości kulturowych;
 - wspieranie rozwoju turystyki związanej z pamięcią o Powstaniu Wielkopolskim, w tym w szczególności przedsięwzięć zmierzających do tworzenia szlaków i miejsc pamięci o Powstaniu Wielkopolskim;
 - b) wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych
 - promowanie zabytków poprzez wsparcie dla publikacji i wydawnictw popularyzujących szlaki kulturowe oraz obiekty zabytkowe znajdujące się na szlakach lub w ich pobliżu;
 - wspieranie publikacji dotyczących dziedzictwa niematerialnego;
 - promowanie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego;
 - c) wspieranie dawnych rzemioł, ginących zawodów i form twórczości charakterystycznych dla województwa
 - promowanie twórczości, wytworów, dzieł i aktywności lokalnych rzemieślników, artystów ludowych, muzyków oraz zespołów muzycznych i folklorystycznych, a także twórców inspirujących się twórczością lokalną i regionalną;
 - wsparcie dla inicjatyw związanych z pokazami dawnych rzemioł, technik, działań twórczych;
 - zaangażowanie instytucji kultury Samorządu Wielkopolskiego w działania edukacyjne, popularyzatorskie, upowszechnieniowe obejmujące niematerialne dziedzictwo Wielkopolski poprzez tworzenie kolekcji muzealnych w oparciu o kulturowe dziedzictwo regionu oraz organizowanie wystaw i programów poświęconych lokalnemu dziedzictwu z udziałem twórców regionalnych;
- rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
 - a) włączanie zabytków w procesy gospodarcze
 - wzmacnianie infrastruktury kultury poprzez rozwój instytucji kultury oraz rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego i innych szlaków kulturowych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- wspieranie inicjatyw gospodarczych związanych z wytwarzaniem produktów regionalnych oraz wprowadzaniem ich do obrotu;
- wspieranie powstawania miejsc pracy związanych z udostępnianiem zabytków, edukacją kulturową oraz interpretacją dziedzictwa;
- popularyzowanie działalności związanej z konserwacją, restauracją oraz dokumentacją zabytków;
- b) włączanie cyfryzacji do ochrony i opieki nad zabytkami
 - wspieranie cyfryzacji i digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez realizację projektów im poświęconych, a także poprzez rozwijanie kompetencji cyfrowych i upowszechnianie dobrych praktyk;
- podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych
 - a) udostępnianie obiektów zabytkowych
 - popularyzowanie wśród właścicieli obiektów zabytkowych idei powszechnej dostępności obiektów zabytkowych z uwzględnieniem dostępności osób ze szczególnymi potrzebami;
 - prowadzenie działalności wydawniczej, mającej na celu wzrost społecznej świadomości znaczenia obiektów zabytkowych jako powszechnie dostępnego dobra wspólnego;
 - b) wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania
 - publikowanie na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego informacji o możliwościach ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach;
 - publikowanie informacji o funduszach ze środków Unii Europejskiej;
 - publikowanie informacji o możliwościach dotacji w Monitorze Wielkopolskim.

2.4. Strategia Rozwoju Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021–2030

„Strategia Rozwoju Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021–2030” przyjęta została do realizacji uchwałą nr XXXII/209/2021 Rady Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego z dnia 30 listopada 2021 roku.

W dokumencie tym sformułowana została następująca wizja Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego – „Powiat z przestrzenią dostosowaną do oczekiwań społecznych, wyposażony w niezbędną infrastrukturę, charakteryzujący się zrównoważonym rozwojem społeczno-ekonomicznym, osiągniętym dzięki optymalnemu wykorzystaniu zasobów społecznych, gospodarczych, kulturowych i przyrodniczo-krajobrazowych, a przez to zapewniający pracę oraz wzrost poziomu i jakości życia mieszkańcom”. Z kolei misję Samorządu Powiatu upatruje się w kreowaniu i wdrażaniu, z udziałem mieszkańców i partnerów, polityki zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego, z optymalnym wykorzystaniem lokalnych potencjałów oraz inicjowaniem przedsięwzięć, przyczyniających się do zaspokojenia potrzeb i oczekiwań społecznych wyrażonych w wizji.

W strategii wyznaczono osiem celów strategicznych, którym przypisano odpowiednie cele operacyjne.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Największe znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego mają cel strategiczny 7: rozwój oferty spędzania wolnego czasu oraz integracja społeczności powiatu i powiązany z nim cel operacyjny 1: rozwój oferty spędzania wolnego czasu, a także cel strategiczny 8: sprawna organizacja i zarządzanie powiatem oraz powiązany z nim cel operacyjny 1: integracyjna i inspiracyjna rola powiatu w ramach współpracy z gminami.

Przyjęto, że w związku z realizacją celu operacyjnego 7.1. podejmowane będą następujące działania w ramach projektu 7.1.4.: ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego powiatu:

- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i historycznego w celu zwiększenia atrakcyjności regionu/realizacja działań edukacyjnych i promocyjnych;
- wspieranie opieki nad zabytkami kultury i historii oraz ich promocja;
- wspieranie twórczości lokalnych artystów oraz kultywowanie regionalnych tradycji;
- współpraca z jednostkami kultury i organizacjami pozarządowymi.

Z kolei w związku z realizacją celu operacyjnego 8.1. podejmowane będą następujące działania w ramach projektu 8.1.1.: rozwój współpracy z gminami w sferze drogownictwa, ochrony środowiska, kultury, turystyki, promocji, wspierania organizacji pozarządowych oraz projektu 8.1.2.: intensyfikacja działań promocyjnych powiatu:

- intensyfikacja działań w kierunku pozyskiwania zewnętrznych źródeł dofinansowania wspólnie z gminami powiatu;
- koordynowanie kalendarza wydarzeń kulturalno-sportowo-rekreacyjnych na terenie całego powiatu;
- koordynowanie współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi na terenie całego powiatu;
- współpraca z jednostkami kultury i organizacjami pozarządowymi;
- intensyfikacja działań promocyjnych powiatu poprzez opracowywanie publikacji i wydawnictw dostosowanych do potrzeb i okoliczności, prowadzenie portali społecznościowych i stron internetowych, organizowanie kampanii promocyjno-informacyjnych oraz wydarzeń i inicjatyw sprzyjających integracji, rozwojowi i promocji powiatu, upowszechnianie informacji i aktualności powiatowych;
- budowanie wizerunku i marki powiatu przy wykorzystaniu różnych form promocji poprzez organizowanie wydarzeń promocyjnych, przygotowanie materiałów promocyjnych i informacyjnych, współpracę z organizacjami turystycznymi i NGP;
- promocja turystyczna powiatu poprzez stworzenie aplikacji turystycznej dla całego obszaru powiatu, a także opracowanie materiałów promocyjnych, przede wszystkim w formie cyfrowej.

2.5. Program opieki nad zabytkami Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021–2024

„Program opieki nad zabytkami Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021–2024” przyjęty został uchwałą nr XXVII/182/2021 Rady Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego z dnia 25 maja 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 4320).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wskazany program zakłada realizację następujących celów:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Realizacja wskazanych powyżej celów następować będzie poprzez wyszczególnione kierunki działań i przypisane im zadania:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych będących własnością powiatu, zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie oraz korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości, a także zapewnienie warunków ich naukowego badania i dokumentowania
 - wykonywanie bieżącej konserwacji i niezbędnych prac remontowych przy tych obiektach, m. in. kontynuacja wymiany stolarki okiennej w budynku Domu Pomocy Społecznej przy ul. Chopina 9 w Wieleniu, naprawa dachu budynku Starostwa Powiatowego przy ul. Rybaki 3 w Czarnkowie i wykonanie bieżących prac remontowo-modernizacyjnych w jego wnętrzu, przeprowadzenie prac zabezpieczających przy pałacu w Białej obejmujących uszczelnienie pokrycia dachowego, uzupełnienie obróbek blacharskich i rynien, zabezpieczenie drewnianych stropów, podłóg, ścian facjatek na poddaszu oraz schodów poprzez usunięcie zdegradowanych elementów i uzupełnienie nowymi, zabezpieczenie odpadających detali architektonicznych na elewacjach i odspajających się ścianek facjat z dekoracją architektoniczną, oczyszczenie terenu bezpośrednio przy obiekcie z samosiewów;
 - podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością powiatu, m. in. udział w konkursie na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane organizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego – złożenie wniosku o dotację na wymianę części stolarki okiennej w budynku Domu Pomocy Społecznej przy ul. Chopina 9 w Wieleniu, a także podjęcie starań o pozyskanie środków na rewaloryzację parku w Białej;
- 2) udzielanie na wniosek zainteresowanych podmiotów dotacji celowych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach z terenu powiatu czarnkowsko-trzcianieckiego, wpisanych do rejestru zabytków i nie będących własnością powiatu, na podstawie uchwały nr XI/96/2011 Rady Powiatu Czarnkowsko-

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- Trzecieckiego z dnia 27 września 2011 roku w sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na obszarze powiatu czarnkowsko-trzecieckiego
- zamieszczenie informacji o możliwości ubiegania się o dotację na stronie internetowej powiatu i w innych mediach;
 - przyjmowanie przez kancelarię Starostwa wniosków o dotację zainteresowanych podmiotów, rozpatrywanie przedmiotowych wniosków przez Zarząd Powiatu, przyznawanie dotacji przez Radę Powiatu na wniosek Zarządu Powiatu, zawieranie umów i rozliczanie dotacji;
 - prowadzenie wykazu udzielonych dotacji i informowanie o tym fakcie innych organów;
- 3) ustanawianie przez Starostę na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków, cofanie ustanowienia społecznych opiekunów zabytków, prowadzenie listy społecznych opiekunów zabytków, wydawanie osobom fizycznym legitymacji społecznego opiekuna zabytków, wydawanie zaświadczeń osobom prawnym lub innym jednostkom organizacyjnym pełniącym funkcję społecznego opiekuna zabytków
- współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków we wskazanym zakresie;
- 4) wydawanie przez Starostę na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub – o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe – wyłączenie tych obiektów na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez Starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, na terenie której położony jest ten obiekt
- współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków we wskazanym zakresie;
- 5) umieszczanie przez Starostę w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, że obiekt ten podlega ochronie – zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 roku w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r., nr 30, poz. 259)
- umieszczanie w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, na wniosek właściciela zabytku, znaku informującego o tym, że obiekt ten podlega ochronie;
- 6) upowszechnianie wiedzy o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu oraz o jego walorach turystycznych
- promocja, udostępnianie informacji o zabytkach na stronach internetowych powiatu: <https://czarnkowsko-trzeciecki.pl> i <https://tuodpoczniesz.pl>;
 - aktualizacja mapy turystyczno-administracyjnej powiatu oraz przewodnika turystycznego;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- wydawanie niekomercyjnych niskonakładowych wydawnictw (drukowanych: przewodników, albumów, folderów, widokówek, kalendarzy itp. lub wykorzystujących inne techniki zapisu, np. płyty DVD) popularyzujących wiedzę o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu;
 - współpraca z organizacjami działającymi na rzecz promocji regionu w tym zakresie (np. Wielkopolską Organizacją Turystyczną, Czarnkowsko-Trzcianecką Lokalną Grupą Działania, Związkiem Miast i Gmin Nadnoteckich);
 - współpraca z gminami w zakresie oznakowania szlaku „Śladami Sapiehów” oraz w zakresie wytyczania nowych szlaków kulturowych w powiecie, np. „Szlaku kościołów drewnianych”;
- 7) wspieranie na wniosek zainteresowanych podmiotów przedsięwzięć samorządów gminnych związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej
- wspieranie podejmowanego przez gminy zagospodarowania miejsc atrakcyjnych turystycznie, m. in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, przystani żeglarskich i innych związanych z żeglugą na Noteci;
- 8) współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz rozwoju turystyki w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim z uwzględnieniem walorów Doliny Noteci
- współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie edukacji dzieci i młodzieży obejmującej ochronę dóbr kultury, organizacji konkursów poszerzających wiedzę uczniów na temat idei propagujących szczególne walory powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego w zakresie dziedzictwa kulturowego i jego ochrony, upowszechniania kultury ze szczególnym nastawieniem na dzieci i młodzież, organizacji imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury i integracji społeczności powiatu;
 - współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorze kultury fizycznej i turystyki w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i turystyki, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, organizowania imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych o zasięgu powiatowym;
 - współpraca z organizacjami ekologicznymi, realizującymi programy służące ochronie przyrody w zakresie edukacji ekologicznej, wspieranie działań proekologicznych w ramach otwartych konkursów ofert;
- 9) coroczna aktualizacja powiatowego planu na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego opracowanego w 2009 roku – na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r., nr 212, poz. 2153).

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Strategia Rozwoju Miasta Czarnków na lata 2015–2025

„Strategia Rozwoju Miasta Czarnków na lata 2015–2025” przyjęta została do realizacji uchwałą nr XLVI/302/2014 Rady Miasta Czarnków z dnia 25 września 2014 roku.

Dokument ten sformułował następującą wizję rozwoju miasta – „Czarnków to centrum gospodarcze i administracyjne wspaniałej nadnoteckiej krainy, to miejsce pracy i wypoczynku, miejsce w którym można bezpiecznie i ciekawie żyć”.

W strategii z ochroną dziedzictwa kulturowego miasta powiązane zostały wskazane poniżej kierunki rozwoju oraz połączone z nimi cele strategiczne i cele operacyjne:

- 1) konkurencyjna gospodarka (kierunek rozwoju I)
 - a) wykorzystanie walorów miasta dla jego rozwoju gospodarczego (cel strategiczny I.1.)
 - promowanie potencjału turystyczno-rekreacyjnego (cel operacyjny I.1.2.);
- 2) rozwój kapitału ludzkiego (kierunek rozwoju II)
 - a) wzrost poziomu życia mieszkańców Czarnkowa (cel strategiczny II.1.)
 - ochrona dziedzictwa kulturowego (cel operacyjny II.1.3.).

W ramach działań w zakresie promowania potencjału turystyczno-rekreacyjnego (cel operacyjny I.1.2.) zaplanowano obranie kierunków mających na celu wspieranie rozwoju agroturystyki i turystyki weekendowej; podejmowanie działań i inwestycji zwiększających atrakcyjność turystyczną miasta; rozbudowa tras rekreacyjnych, ścieżek rowerowych na terenie miasta; stworzenie Punktu Informacji Turystycznej, którego celem będzie koordynowanie rozwoju turystyki w regionie; opracowanie strategii promocji turystyki i rekreacji w regionie.

W ramach działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (cel operacyjny II.1.3.) zaplanowano obranie kierunków mających na celu ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta Czarnkowa. Ponadto w ramach tego obszaru zaplanowano rewitalizację przestrzeni publicznej, w tym zagospodarowanie niewykorzystanych miejsc zgodnie z potrzebami mieszkańców; modernizację infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie Czarnkowa, w tym: budowę krytej pływalni, budowę sieci ścieżek rowerowych oraz utworzenie wypożyczalni rowerów, zagospodarowanie terenów nad rzeką Noteć, rewitalizację parków miejskich; budowę, rozbudowę i modernizację placów zabaw z dostosowaniem do poszczególnych grup wiekowych; poszerzenie oferty rekreacyjnej miasta o nowe trasy nordic walking, trasy dla rolkarzy, deskorolkarzy; poszerzenie oferty kulturalnej miasta Czarnkowa, w tym: rozwój Muzeum Ziemi Czarnkowskiej, modernizacja biblioteki, modernizacja amfiteatru oraz jego otoczenia; poszerzenie oferty rekreacyjnej jako formy aktywnego zagospodarowania wolnego czasu.

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków

Problematyka ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz opieki nad zabytkami na terenie interesującego nas miasta została zawarta

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków, przyjętego uchwałą nr III/17/2018 Rady Miasta Czarnków z dnia 20 grudnia 2018 roku.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazano, że głównymi celami rozwoju przestrzennego miasta są:

- utrzymanie wiodących funkcji miasta (administracyjnej, mieszkaniowej, przemysłowej i usługowej);
- utrzymanie takiego rozwoju miasta, które stwarzałoby dogodne warunki do poprawy jakości życia ludności poprzez wzrost i lepsze rozmieszczenie wszystkich elementów składających się na strukturę miasta, tj. usług, mieszkań, miejsc pracy, terenów zieleni i wypoczynku, infrastruktury technicznej i komunikacji, dążenie do ukształtowania układu funkcjonalno-przestrzennego gwarantującego harmonijne funkcjonowanie.

Do głównych postulowanych zmian funkcjonalno-przestrzennych miasta zaliczono m. in. rewitalizację zabytkowego założenia urbanistycznego miasta, powiązaną z modernizacją istniejących zasobów mieszkaniowych i usługowych.

Uznano, iż budowa geologiczna, urzeźbienie powierzchni terenu, a także bogactwo chronionych lub zasługujących na ochronę form przyrody ożywionej i zasobu kulturowego miasta Czarnków oraz sieć hydrograficzna i warunki klimatyczno-zdrowotne, stanowią o najistotniejszych predyspozycjach środowiska, rzutujących na tworzenie jej przestrzennych funkcji.

Miasto Czarnków, obok funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wielorodzinnej, pełni przede wszystkim funkcje usługowe, w tym usług publicznych, ponadlokalnych, administracji, oświaty, kultury, zdrowia, opieki społecznej, usług komercyjnych, handlowych i rzemieślniczych oraz produkcji. Przyszły rozwój miasta Czarnków ściśle związany jest z aktualnymi funkcjami, które będą kontynuowane bądź modyfikowane. Na terenie miasta coraz ważniejszą rolę odgrywa funkcja turystyczna, która zaczyna się rozwijać w rejonie rzeki Noteci. Turystyka to funkcja przewidywana do aktywnego rozwoju. Funkcja turystyczna ma możliwości rozwoju w nawiązaniu do walorów środowiska przyrodniczego i zasobów kulturowych na terenie miasta oraz w nawiązaniu do atrakcji turystycznych położonych poza Czarnkowem, w jego najbliższym otoczeniu. Szlaki turystyki pieszej i rowerowej w powiązaniu z otaczającymi gminami to kierunek rozwoju funkcji turystycznej. Również rzeka Noteć z istniejącą przy niej przystanią wodną – „Marina Czarnków” w perspektywie ma szansę stanowienia o atrakcyjności turystycznej jako szlak turystyki wodnej.

Uznano, że w celu właściwej ochrony dziedzictwa kulturowego miasta należy:

- zachować w dobrym stanie oraz bez zmian układ urbanistyczny, tj. istniejące rozplanowanie ulic z rynkiem, w tym pl. Karskiego i pl. Powstańców Wielkopolskich, przebieg ulic z zachowaniem ich szerokości oraz historycznych linii zabudowy;
- dążyć do zachowania historycznego podziału działek na obszarze wpisanym do rejestru zabytków;
- zachować w dobrym stanie istniejącą zabudowę historyczną znajdującą się w rejestrze i ewidencji zabytków;
- w trakcie robót budowlanych realizowanych przy nieruchomościach obiektach zabytkowych winny być uwzględniane następujące wytyczne: roboty budowlane powinny być prowadzone z użyciem tradycyjnych technik budowlanych, z zachowaniem historycznych brył budynków wraz z dekoracją; należy dążyć do utrzymania istniejących pokryć dachów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

wysokich dachówką; w przypadku zaistniałej zmiany pierwotnych pokryć z dachówki na inne należy dążyć do jej przywrócenia na dachach stromych; należy utrzymać krzyżowe podziały w stolarkach okiennych oraz dążyć do zachowania historycznych drzwi zewnętrznych; należy zachować istniejące ceglane elewacje budynków bez docieplania z zewnątrz;

- nowo wznoszone budynki na terenie zabytkowego założenia urbanistycznego miasta winny być dostosowane do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji, powierzchni murów, otworów i uwzględniać sąsiedztwo obiektów historycznych w szczególności tych wpisanych do rejestru zabytków i objętych ochroną konserwatorską; wykończenie zewnętrzne nowych budynków winno być kontynuacją tradycyjnych technik budowlanych;
- wszelkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz na obszarze wpisanym do rejestru winny posiadać pozwolenie właściwego organu ochrony zabytków;
- dla obiektów zabytkowych położonych w granicach historycznego założenia urbanistycznego miasta należy uzyskać pozwolenie konserwatorskie na prace związane ze zmianą ich formy zewnętrznej; pozwolenia właściwego organu ochrony zabytków wymaga także budowa na tym terenie nowych obiektów budowlanych;
- dla obiektów ujętych w ewidencji położonych poza granicami historycznego założenia urbanistycznego miasta Czarnków należy uzyskać opinię właściwego organu ochrony zabytków dla prac związanych ze zmianą ich formy zewnętrznej;
- dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się ochronę konserwatorską stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków pod numerem A-719 decyzją z dnia 13. 12. 1990 r. – średniowieczne i nowożytnie nawarstwienia kulturowe miasta oraz ochronę konserwatorską stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków miasta; w granicach stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską dopuszcza się działalność inwestycyjną i określa się wymóg prowadzenia badań archeologicznych w trakcie prac ziemnych, zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Przyjęte w studium ustalenia spełniają warunki określone w art. 10 ust. 1 pkt 2, 3, 4 i 9 oraz ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także w art. 18 ust. 1–2 i art. 19 ust. 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. uwzględniają uwarunkowania wynikające ze stanu krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także określają obszary i zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie określonym cytowanymi wyżej ustawami oraz w zakresie wynikającym z zasad ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów o wartościach kulturowych.

3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa

Sytuacja w zakresie planowania przestrzennego na terenie miasta Czarnkowa, w sensie istnienia dokumentów planistycznych w postaci miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest korzystna. Cały obszar miasta posiada pokrycie obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Dla obszaru miasta uchwalono następujące plany miejscowe:

- 1) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa – uchwalony uchwałą nr XLIII/378/98 Rady Miejskiej w Czarnkowie z dnia 5 marca 1998 roku (Dz. Urzęd. Woj. Piłskiego z 1998 r., nr 11, poz. 74)
 - powierzchnia opracowania 361,8 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 2) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w rejonie ulicy Wieleńskiej – uchwalona uchwałą nr XXXVI/234/05 Rady Miasta Czarnków z dnia 23 czerwca 2005 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2005 r., nr 135, poz. 3773)
 - powierzchnia opracowania 4,0 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 3) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa obejmująca obszar VIII jednostki – uchwalona uchwałą nr XXXVIII/248/05 Rady Miasta Czarnków z dnia 29 września 2005 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2006 r., nr 2, poz. 21)
 - powierzchnia opracowania 19,8 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 4) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w zakresie przebiegu obwodnicy drogowej wraz z wybranymi terenami sąsiednimi – uchwalona uchwałą nr XL/254/2005 Rady Miasta Czarnków z dnia 17 listopada 2005 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2006 r., nr 2, poz. 22)
 - powierzchnia opracowania 27,1 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 5) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w rejonie ulicy Wodnej – uchwalony uchwałą nr LI/317/06 Rady Miasta Czarnków z dnia 31 sierpnia 2006 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2006 r., nr 194, poz. 4561)
 - powierzchnia opracowania 14,0 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 6) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w pasie Doliny Noteci i ul. Wieleńskiej – uchwalony uchwałą

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- nr VIII/61/07 Rady Miasta Czarnków z dnia 26 kwietnia 2007 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2007 r., nr 93, poz. 2358)
- powierzchnia opracowania 93,9 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 7) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w pasie Doliny Noteci i ul. Wieleńskiej – uchwalona uchwałą nr XIX/127/08 Rady Miasta Czarnków z dnia 28 lutego 2008 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2008 r., nr 115, poz. 2119)
- powierzchnia opracowania 93,4 ha;
 - zmiana dotyczyła korekty numeracji paragrafów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- 8) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie osiedla Ogrodniczego w Czarnkowie – uchwalony uchwałą nr XXVI/175/08 Rady Miasta Czarnków z dnia 30 września 2008 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2008 r., nr 204, poz. 3323)
- powierzchnia opracowania 4,3 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 9) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w zachodnim skraju Doliny Noteci – uchwalony uchwałą nr XXXI/216/09 Rady Miasta Czarnków z dnia 27 lutego 2009 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2009 r., nr 101, poz. 1552)
- powierzchnia opracowania 37,0 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 10) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w rejonie ulic Poznańskiej i Chodzieskiej – uchwalony uchwałą nr XL/267/2009 Rady Miasta Czarnków z dnia 27 listopada 2009 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2010 r., nr 18, poz. 563)
- powierzchnia opracowania 79,6 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 11) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w północnej części Doliny Noteci – uchwalony uchwałą nr XLII/288/2010 Rady Miasta Czarnków z dnia 28 stycznia 2010 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2010 r., nr 74, poz. 1492)
- powierzchnia opracowania 73,4 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 12) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Wronieckiej i Kościuszki w południowej części miasta Czarnków – uchwalony uchwałą nr X/67/2011 Rady Miasta Czarnków z dnia 28 czerwca 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2011 r., nr 228, poz. 3360)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- powierzchnia opracowania 106,6 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 13) miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w rejonie ulic: Pocztowej, Kościuszki, Dworcowej i rzeki Noteć – uchwalony uchwałą nr XIII/100/2011 Rady Miasta Czarnków z dnia 28 października 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego, z 2011 r., nr 329, poz. 5519)
- powierzchnia opracowania 67,1 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 14) miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Gdańskiej miasta Czarnków – uchwalony uchwałą nr XIX/137/2012 Rady Miasta Czarnków z dnia 26 kwietnia 2012 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2012 r., poz. 2490)
- powierzchnia opracowania 55,5 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 15) miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Czarnkowa – uchwalony uchwałą nr XXXIII/224/2013 Rady Miasta Czarnków z dnia 29 sierpnia 2013 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2013 r., poz. 5558)
- powierzchnia opracowania 42,2 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 16) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w rejonie ulic: Pocztowej, Kościuszki, Dworcowej i rzeki Noteć na obszarze oznaczonym symbolem 2 MW – uchwalona uchwałą nr XIX/106/2016 Rady Miasta Czarnków z dnia 28 stycznia 2016 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2016 r., poz. 1932)
- powierzchnia opracowania 0,3 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 17) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Czarnkowa w rejonie pl. Powstańców Wlkp. – uchwalona uchwałą nr XXII/136/2016 Rady Miasta Czarnków z dnia 31 marca 2016 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2016 r., poz. 2753)
- powierzchnia opracowania 0,7 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 18) miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w rejonie ulicy Rolnej – uchwalony uchwałą nr XXVI/158/2016 Rady

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- Miasta Czarnków z dnia 30 sierpnia 2016 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2016 r., poz. 5385)
- powierzchnia opracowania 98,9 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 19) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w pasie Doliny Noteci i ul. Wieleńskiej na terenach 1 P, 2 P, KDW, 1 KDG, TZ – uchwalona uchwałą nr V/48/2019 Rady Miasta Czarnków z dnia 31 stycznia 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 1486)
- powierzchnia opracowania 62,4 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 20) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w rejonie ul. Gdańskiej na terenach 1 UA, 1 US – uchwalony uchwałą nr VII/60/2019 Rady Miasta Czarnków z dnia 27 marca 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 3853)
- powierzchnia opracowania 2,2 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 21) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Wronieckiej i Kościuszki w południowej części miasta Czarnków na terenie 1 G oraz na terenach 1 U, 1 US, 1 KDw – uchwalona uchwałą nr XIII/105/2019 Rady Miasta Czarnków z dnia 26 września 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 8421)
- powierzchnia opracowania 9,3 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 22) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w rejonie śluzy Pianówka oraz terenu między ulicami Orzechowa i Rolna – uchwalona uchwałą nr XXIII/185/2020 Rady Miasta Czarnków z dnia 1 września 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 5385)
- powierzchnia opracowania 3,6 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 23) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków dla terenów sąsiadujących z linią PKP – uchwalony uchwałą nr XXIV/193/2020 Rady Miasta Czarnków z dnia 5 października 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 7883)
- powierzchnia opracowania 7,5 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- 24) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Czarnkowa dla działki nr ewid. 786 – uchwalona uchwałą nr XXV/195/2020 Rady Miasta Czarnków z dnia 29 października 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 8549)
- powierzchnia opracowania 0,1 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 25) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Wronieckiej i Kościuszki w południowej części miasta Czarnków na terenie Parku Staszica z amfiteatrem – uchwalona uchwałą nr XXX/236/2021 Rady Miasta Czarnków z dnia 26 kwietnia 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 3680)
- powierzchnia opracowania 2,9 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 26) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnkowa w rejonie ul. Wodnej w pobliżu ronda – uchwalona uchwałą nr XXX/237/2021 Rady Miasta Czarnków z dnia 26 kwietnia 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 3681)
- powierzchnia opracowania 0,0 ha;
 - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 27) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czarnków w rejonie ul. Rolnej dla terenu przy ul. Lawendowej – uchwalona uchwałą nr XXXIII/268/2021 Rady Miasta Czarnków z dnia 25 sierpnia 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 6789)
- powierzchnia opracowania 4,3 ha;
 - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zapisy przyjęte w wyszczególnionych planach miejscowych lub ich zmianach spełniają warunki określone w art. 15 ust. 2 pkt 2, 3, 4, 7 i 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także w art. 18 ust. 1–2 i art. 19 ust. 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. uwzględniają zasady ochrony krajobrazu kulturowego, zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, granice i sposoby zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie ze względu na reprezentowane przez nie wartości kulturowe oraz szczegółowe zasady zagospodarowania terenów o wartościach kulturowych w zakresie określonym cytowanymi wyżej ustawami oraz w zakresie wynikającym z zasad ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów o wartościach kulturowych.

VI. Zasoby dziedzictwa kulturowego miasta Czarnkowa

1. Ogólna charakterystyka gminy miejskiej

Miasto Czarnków usytuowane jest we wschodniej części powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego, zajmującego północno zachodnią część województwa wielkopolskiego. Powierzchnia miasta liczy 10,17 km² i zamieszkuje je 10 215 osób (stan według danych z września 2022 r.). Czarnków stanowi siedzibę gminy miejskiej i wyodrębnionej gminy wiejskiej, a także jest stolicą powiatu. Styka się od wschodu, północy i zachodu z gminą wiejską Czarnków, a od południa z gminą wiejską Lubasz.

Pod względem fizycznogeograficznym miasto znajduje się na pograniczu Kotliny Gorzowskiej, zaliczanej do makroregionu Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej i Pojezierza Chodzieskiego, przynależnego do makroregionu zwanego Pojezierzem Wielkopolskim.

Po południowej oraz północno wschodniej stronie miasta ciągną się wały spiętrzonych moren, ukształtowane w okresie zlodowacenia wiślanego. W granicach administracyjnych Czarnkowa znajdują się dwa wzniesienia Góra Żydowska (północno wschodnia część miasta) oraz Góra Krzyżowa (południowo wschodnia część miasta) – oba wzniesienia zwane historycznie „wrotami czarnkowskimi”. W kierunku zachodnim teren opada przechodząc w dolinę Noteci.

Pofalowany, typowo polodowcowy, krajobraz okolic miasta urozmaicają duże kompleksy leśne usytuowane na północny wschód oraz na południowy zachód od Czarnkowa.

W granicach miasta większy obszar zieleni usytuowany jest w jego wschodniej części, gdzie na wschód od ulicy Harcerskiej zlokalizowany jest park miejski (Góra Krzyżowa). Wskazany obszar zieleni uzupełniają zwarte zespoły drzew w granicach historycznych cmentarzy żydowskich przy ulicy Podgórnej (Góra Żydowska) oraz ulicy Poznańskiej, a także w granicach i w sąsiedztwie cmentarza komunalnego przy ulicy Rolnej.

Przez miasto przechodzą dwie tranzytowe drogi wojewódzkie: nr 182 z Międzychodu do Ujścia oraz nr 178 z Obornik do Wałcza. Nadto od strony południowo zachodniej zmierza do miasta droga wojewódzka nr 181 z Drezdenka i od strony północnej dochodzi droga powiatowa nr 228 z Mirosławia przez Walkowice oraz Romanowo Górne i Romanowo Dolne. W zachodniej części Czarnkowa przechodziły linie kolejowe traktacji Krzyż Wielkopolski–Piła. Obecnie pozostała tylko linia od dworca kolejowego Czarnków w kierunku Krzyża Wielkopolskiego.

W areale gruntów miejskich dominują użytki rolne, stanowiące 54% (543,24 ha) powierzchni miasta, lasy zajmują 11,7% (117,7 ha), zaś pozostałe tereny, a więc przede wszystkim obszary zabudowane i przemysłowe, liczą 34,3% (345,06 ha) ogólnej powierzchni zajmowanej przez Czarnków.

2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego miasta

Teren miasta i jego okolice w okresie VIII–X wieku były nielicznie zamieszkiwane przez ludność słowiańską pomorskiej i polskiej grupy językowej. W czasach piastowskich obszar ten odgrywał strategiczną rolę z uwagi na pograniczne położenie z Pomorzem, a później z terytorium Nowej Marchii. W okresie wczesnopiastowskim Czarnków, wraz z Santokiem, Wieleniem i Ujściem,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

tworzył zespół grodów nadnoteckich o ważnej strategicznej roli. Gród czarnkowski zlokalizowany był wśród bagien nadnoteckich, w północno zachodniej części obecnego miasta (obszar pomiędzy ulicami Browarną i Zamkową). Na południe od niego znajdowało się małe podgrodzie, a na północ – służebna wieś Rybaki (Kisy, Chyże), ulokowana historycznie w ciągu obecnej ulicy Rybaki. W pewnej odległości na południowy wschód od grodu powstała osada targowa z kościołem św. Marii Magdaleny (XIII w.) – obecny plac Wolności i jego najbliższe sąsiedztwo. Osada targowa przekształciła się w XIV stuleciu w ośrodek o charakterze miejskim. Historycznie w średniowieczu i nowożytności Czarnków położony był w granicach Wielkopolski, w województwie poznańskim. Stan ten uległ zmianie w 1772 roku, kiedy to w wyniku pierwszego rozbioru Polski miasto włączone zostało w granice państwa pruskiego i znalazło się w Okręgu Noteckim Prowincji Prusy Zachodnie. W 1807 roku Czarnków wcielono do Księstwa Warszawskiego, w granicach departamentu poznańskiego, zaś w 1815 roku – do Wielkiego Księstwa Poznańskiego, w obrębie rejencji bydgoskiej. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości (1918 r.) Czarnków jako siedziba powiatu przynależał do województwa poznańskiego. W czasach okupacji niemieckiej w latach 1939–1945 miasto włączone zostało do III Rzeszy jako część składowa Kraju Warty, w obrębie rejencji poznańskiej. W 1945 roku w ramach nowoutworzonych struktur organizacji administracyjnej Polski Czarnków, ponownie jako siedziba powiatu, wszedł w skład województwa poznańskiego. Stan ten nie uległ zmianie w wyniku reformy administracyjnej przeprowadzonej w 1950 roku. Natomiast w 1975 roku, kiedy zlikwidowane zostały powiaty, Czarnków, jako siedziba gminy, włączony został do województwa pilskiego. Kolejna zmiana nastąpiła w 1999 roku. Wówczas to Czarnków – jako siedziba powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego – wszedł w obręb województwa wielkopolskiego.

Historyczną zabudowę miasta tworzą kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marii Magdaleny (1580–1586, ok. 1632, ok. 1757, 1855) wspólnie z plebanią (1905), gmachy użyteczności publicznej i miejskie budownictwo rezydencjonalne: starostwo przy ul. Rybaki 3 (1906–1911), ratusz przy pl. Wolności 6 (ok. poł. XIX w.), d. urząd ziemski przy ul. Kościuszki 88 (1906), d. siedziba kahału przy ul. Łąkowej 14 (1906), d. szpital powiatowy przy ul. Kościuszki 94 (ok. 1900), poczta przy ul. Kościuszki 45 (ok. 1893), zespół d. gimnazjum przy ul. Kościuszki 92, w skład którego wchodzi gimnazjum (ok. 1906), willa gimnazjalna (ok. 1900) i sala gimnastyczna (ok. 1906), zespół d. szkoły przy ul. Wronieckiej 28 (1888), d. szkoła katolicka przy ul. Wronieckiej 32 (1892), d. szkoła żydowska i dom rabina przy pl. Karskiego 8 (poł. XIX w.), d. komisariat straży granicznej przy ul. Kościuszki 87 (ok. 1900) oraz budynek dworca kolejowego (1911) wraz z wieżą ciśnień (1896) przy ul. Dworcowej 1, a także d. dworek Swiniarskich przy ul. Rybaki 28 (2. poł. XVIII w.). Zabytkową zabudowę uzupełnia budownictwo przemysłowe, na które składa się zespół d. browaru przy ul. Browarnej 1/3 (1893), zespół d. gazowni miejskiej przy ul. Kościuszki 100 i Wronieckiej 45 (1902), d. baza remontowa żeglugi bydgoskiej przy ul. Rybaki 32 (pocz. XX w.) oraz most drogowy na Noteci w ciągu ulicy Rybaki (1893). Pozostała historyczna zabudowa to budownictwo mieszkalne – domy, kamienice i wille – z XIX wieku oraz z 1. połowy XX stulecia, usytuowane przy placach Karskiego, Powstańców Wielkopolskich i Wolności oraz przy ulicach Bednarskiej, Browarnej, Brzezińskiej, Dworcowej, Gdańskiej, Harcerskiej, Kościelnej, Kościuszki, Krzyżowej, Łąkowej, Ogrodowej, Pocztowej, Podgórnej, Putza, Rybaki, Rzemieślniczej, Sikorskiego, Staromiejskiej, Strumykowej, Wronieckiej i Zamkowej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wskazać należy także zachowane w mieście historyczne cmentarze: rzymskokatolicki przy ul. Kościuszki (XVIII w.), ewangelickie przy ul. Parkowej 57 (pocz. XX w.) i ul. Wronieckiej 13 (pocz. XX w.), a także żydowskie przy ul. Podgórznej (XVI/XVII w.) i ul. Poznańskiej 11 (1812), jak również nieczytelny już dzisiaj najstarszy cmentarz rzymskokatolicki przy kościele parafialnym pw. św. Marii Magdaleny przy ul. Kościelnej 1 (XVI w.).

W panoramie miasta dominuje kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marii Magdaleny.

Ogółem liczba zabytków nieruchomych na terenie miasta wynosi 299 historycznych struktur przestrzennych oraz zabytkowych obiektów budowlanych funkcjonujących samoistnie lub tworzących historyczne zespoły budowlane.

Dziedzictwo kulturowe miasta to także stanowiska archeologiczne oraz archeologiczne nawarstwienia kulturowe. Zarejestrowane stanowiska z terenu miasta Czarnkowa są pozostałościami po osadach z różnych okresów poczynając od mezolitu poprzez kulturę łużycką i przeworską do średniowiecza i czasów nowożytnych.

2.1. ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa **prowadzi wojewódzki konserwator zabytków** (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W województwie wielkopolskim jest nim Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, który kieruje Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu oraz delegaturami w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile.

Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1 ustawy). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków w formie decyzji administracyjnej.

Ponadto do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2 ustawy).

W rejestrze zabytków województwa wielkopolskiego – stan na wrzesień 2022 r. – w rejestrze zabytków województwa wielkopolskiego znajduje się 11 zabytków nieruchomych z terenu miasta Czarnkowa (10 decyzji administracyjnych w sprawie wpisu do rejestru zabytków).

Własnością Miasta Czarnkowa są cztery zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków: ratusz przy placu Wolności 6, dawna szkoła katolicka przy ulicy Wronieckiej 32, dawny dworek Swinarskich przy ulicy Rybaki 28 oraz kamienica przy placu Wolności 14.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Szczegółowe dane statystyczne w przedmiotowym zakresie przedstawiają poniższe tabele:

Tabela I. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomych z terenu miasta Czarnkowa (wg kategorii obiektów) – stan: wrzesień 2022 r.

Kategorie zabytków	Liczba obiektów
układy urbanistyczne	1
układy ruralistyczne	–
zabudowa mieszkalna	3
obiekty sakralne	1
budownictwo obronne	–
obiekty użyteczności publicznej	2
obiekty przemysłowe i gospodarcze	–
pałace i dwory	1
zabudowa folwarczna	–
budownictwo wiejskie	–
parki	–
cmentarze	2
miejsca pamięci	–
inne	1
Ogółem	11

Zródło: G. J. Budnik, *Ewidencja zabytków miasta Czarnkowa*, Czarnków 2009 oraz aktualizacja we wrześniu 2022 r.

Tabela II. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomych z terenu miasta Czarnkowa (wg typów własności) – stan: wrzesień 2022 r.

Typy własności	Liczba obiektów
Skarb Państwa	–
własność komunalna	4
własność prywatna	2
własność wyznaniowa	4
spółki prawa handlowego	–
własność nieuregulowana	–
własność inna	–
Ogółem	10*

Zródło: G. J. Budnik, *Ewidencja zabytków miasta Czarnkowa*, Czarnków 2009 oraz aktualizacja we wrześniu 2022 r.

* nie wliczając historycznego układu urbanistycznego miasta Czarnkowa

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego z terenu miasta Czarnkowa

Kategoria – historyczne układy przestrzenne urbanistyczne i ruralistyczne

- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY, XIV–1. poł. XX w., nr rejestru zabytków 719/A – 13. 12. 1990 r.;

Kategoria – budownictwo sakralne

- KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI
PW. ŚW. MARII MAGDALENY, ul. Kościelna 1, 1580–1586,
budowa kaplicy Biczowania ok. 1632 r., budowa kaplicy
św. Antoniego ok. 1757 r., budowa wieży 1855 r., murowany,
nr rejestru zabytków 69/31/A – 4. 03. 1931 r.; obecnie 824/Wlkp/A

Kategoria – cmentarze

- CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM
RZYMSKOKATOLICKIM PW. ŚW. MARII MAGDALENY, ul. Kościuszki 1,
XVI w., nr rejestru zabytków 824/Wlkp/A – 24. 11. 2010 r.,
- CMENTARZ ŻYDOWSKI WRAZ Z DRZEWOSTANEM, PŁYTAMI
NAGROBNYMI I DOMEM PRZEDPOGRZEBOWYM, ul. Poznańska 11,
nr rejestru zabytków 754/A – 7. 06. 1994 r.:
a) cmentarz żydowski z drzewostanem i płytami nagrobnymi, 1812 r.,
b) dom przedpogrzebowy, pocz. XX w., murowany;

Kategoria – budownictwo użyteczności publicznej

- RATUSZ, OB. URZĄD MIASTA, pl. Wolności 6, ok. poł. XIX w., murowany,
nr rejestru zabytków 1461/A – 3. 09. 1973 r.,
- SZKOŁA KATOLICKA, OB. MUZEUM ZIEMI CZARNKOWSKIEJ
I MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA, ul. Wroniecka 32, 1892 r.,
murowana, nr rejestru zabytków 1082/Wlkp/A – 31. 10. 2019 r.;

Kategoria – zespoły pałacowe i dworskie oraz folwarczne

- DWOREK SWINARSKICH, OB. DOM, ul. Rybaki 28, 2. poł. XVIII w.,
murowany, nr rejestru zabytków 429/A – 29. 11. 1968 r.;

Kategoria – zabudowa mieszkalna

ul. Łąkowa:

- DOM Nr 7, 1813 r., murowany, nr rejestru zabytków 1494/A
– 3. 12. 1973 r.;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

pl. Wolności:

- KAMIENICA Nr 9, ok. 1840 r., murowana, nr rejestru zabytków 1542/A – 3. 07. 1974 r.,
- KAMIENICA Nr 14, 1908 r., murowana, nr rejestru zabytków 1549/A – 18. 07. 1974 r.

2.2. ZABYTKI NIERUCHOME W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi **wojewódzki konserwator zabytków** w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków (art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), zaś **ewidencję zabytków nieruchomych z terenu gmin prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta)** w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych zabytków nieruchomych wyznaczonych przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 22 ust. 4 i ust. 5 pkt 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Gminna ewidencja zabytków miasta Czarnkowa przyjęta została przez Burmistrza Miasta Czarnków w sposób określony w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2004 r., nr 124, poz. 1305). Zgodnie z § 20 pkt 3 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661 z późniejszymi zmianami) karty adresowe zabytków nieruchomych wykonane przed wejściem w życie aktualnie obowiązującego rozporządzenia stały się kartami adresowymi zabytków nieruchomych w rozumieniu tegoż rozporządzenia.

Obok zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia ochronę zabytków objętych gminną ewidencją uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska publicznego, a także w uchwałach określających zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń (art. 19 ust. 1 pkt 1–3, ust. 1 a pkt 1–2 i ust. 1 b pkt 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ewidencja zabytków jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Rozpoznanie zasobów i stanu zachowania obiektów zabytkowych pozwala na wskazanie zagrożeń oraz sposobów reagowania w celu ochrony i powstrzymania degradacji zewidencjonowanych zabytków oraz ich otoczenia. Dlatego obiekty te ujmowane zostają w programach opieki

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

nad zabytkami oraz wskazywane są do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jeżeli gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami ustalenia tego programu uwzględnia się zarówno w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, jak i w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ewidencja zabytków nieruchomych w mieście Czarnków obejmuje 299 historycznych struktur przestrzennych oraz zabytkowych obiektów budowlanych funkcjonujących samoistnie lub tworzących historyczne zespoły budowlane.

Szczegółowe dane odnośnie zestawienia liczbowego zabytków nieruchomych na terenie miasta Czarnkowa przedstawia poniższa tabela:

Tabela III. Ewidencja zabytków nieruchomych z terenu miasta Czarnkowa – stan: wrzesień 2022 r.

Kategorie zabytków nieruchomych		Liczba obiektów murowanych	Liczba obiektów drewnianych	Łącznie	W tym wpisanych do rejestru zabytków
1. UKŁADY URBANISTYCZNE [liczba]	1	X	X	1	1
2. UKŁADY RURALISTYCZNE [liczba]	–	X	X	–	–
3. ZABUDOWA MIESZKALNA		225	17	242	3
a. kamienice		80	3	83	2
b. domy		135	13	148	1
c. wille		8	–	8	–
d. plebanie, organistówki, pastorówki		1	–	1	–
e. oficyny		1	1	2	–
f. rządówki		–	–	–	–
4. OBIEKTY SAKRALNE		1	–	1	1
a. kościoły romańskie		–	–	–	–
b. kościoły gotyckie		–	–	–	–
c. kościoły nowożytny XVI–XVIII w.		1	–	1	1
d. kościoły XIX w.–1945 r.		–	–	–	–
e. klasztory		–	–	–	–
f. zbory		–	–	–	–
g. synagogi, bożnice		–	–	–	–
h. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia i inne		–	–	–	–
i. kapliczki, krzyże i figury przydrożne		–	–	–	–

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

5. BUDOWNICTWO OBRONNE	–	–	–	–
a. zamki i ich relikty	–	–	–	–
b. miejskie mury obronne	–	–	–	–
c. fortyfikacje nowożytne i późniejsze	–	–	–	–
6. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	16	–	16	2
a. ratusze	1	–	1	1
b. budynki administracji publicznej, sądy, banki, poczty	6	–	6	–
c. szkoły	6	–	6	1
d. leśniczówki i gajówki	–	–	–	–
e. karczmy i zajazdy	–	–	–	–
f. remizy	–	–	–	–
g. inne	3	–	3	–
7. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE	25	5	30	–
a. zakłady przemysłowe	5	–	5	–
b. dworce kolejowe z zespołami budowlanymi	5	–	5	–
c. spichrze, magazyny, stodoły	–	4	4	–
d. młyny	–	–	–	–
e. gorzelnie i browary	2	–	2	–
f. mleczarnie	–	–	–	–
g. rzeźnia	–	–	–	–
h. kuźnie	–	–	–	–
i. wiatraki	–	–	–	–
j. wieże ciśnień	1	–	1	–
k. obiekty hydrotechniczne	1	–	1	–
k. inne	11	1	12	–
8. PAŁACE I DWORY	1	–	1	1
9. ZESPOŁY FOLWARCZNE	–	–	–	–
a. stodoły	–	–	–	–
b. spichrze	–	–	–	–
c. obory	–	–	–	–
d. stajnie	–	–	–	–
e. chlewnie	–	–	–	–
f. owczarnie	–	–	–	–
g. kuźnie	–	–	–	–
h. wagi	–	–	–	–
i. inne magazyny	–	–	–	–
j. gorzelnie i browary	–	–	–	–
k. inne	–	–	–	–

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

10. BUDOWNICTWO WIEJSKIE [w zagrodach]		–	–	–	–
a. stodoły		–	–	–	–
b. obory		–	–	–	–
c. chlewnie		–	–	–	–
d. stajnie		–	–	–	–
e. inwentarskie		–	–	–	–
f. inne		–	–	–	–
11. PARKI [liczba]	–	X	X	–	–
a. altany, lodownie, inne elementy małej architektury		–	–	–	–
b. bramy i ogrodzenia		–	–	–	–
12. CMENTARZE [liczba]	7	1	–	8	3
a. rzymskokatolickie	2	X	X	2	1
b. ewangelickie	2	X	X	2	–
c. prawosławne	–	X	X	–	–
d. żydowskie	2	X	X	2	1
e. inne	1	X	X	1	–
f. bramy i ogrodzenia, inne elementy małej architektury	X	1	–	1	1
13. MIEJSCA PAMIĘCI	–	–	–	–	–
RAZEM	8	269	22	299	11

Źródło: G. J. Budnik, *Ewidencja zabytków miasta Czarnkowa*, Czarnków 2009 oraz aktualizacja we wrześniu 2022 r.

Wykaz zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków miasta Czarnkowa

Kategoria – historyczne układy przestrzenne urbanistyczne i ruralistyczne

- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY, XIV–1. poł. XX w.;

Kategoria – budownictwo sakralne

- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO RZYMSKOKATOLICKIEGO PW. ŚW. MARII MAGDALENY, ul. Kościelna 1:
 - a) kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marii Magdaleny, 1580–1586, budowa kaplicy Biczowania ok. 1632 r., budowa kaplicy św. Antoniego ok. 1757 r., budowa wieży 1855 r., murowany,
 - b) plebania, ok. 1905 r., murowana,
 - c) cmentarz przykościelny, ul. Kościuszki 1, XVI w.;

Kategoria – cmentarze

- CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI, ul. Kościuszki, XVIII w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Parkowa 57, pocz. XX w.,
- CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Wroniecka 13, pocz. XX w.,
- CMENTARZ ŻYDOWSKI, ul. Podgórna, XVI/XVII w.,
- CMENTARZ ŻYDOWSKI WRAZ Z DRZEWOSTANEM, PŁYTAMI NAGROBNYMI I DOMEM PRZEDPOGRZEBOWYM, ul. Poznańska 11:
 - a) cmentarz żydowski wraz z drzewostanem i płytami nagrobnymi, 1812 r.,
 - b) dom przedpogrzebowy, pocz. XX w., murowany,
- CMENTARZ KOMUNALNY, ul. Rolna, 1965 r.;

Kategoria – budownictwo użyteczności publicznej

- STAROSTWO, ul. Rybaki 3, 1906–1911, murowane,
- RATUSZ, OB. URZĄD MIASTA, pl. Wolności 6, ok. poł. XIX w., murowany,
- URZĄD ZIEMSKI, OB. BUDYNEK ADMINISTRACYJNY STAROSTWA POWIATOWEGO, ul. Kościuszki 88, 1906 r., murowany,
- SIEDZIBA KAHAŁU – ZARZĄDU GMINY ŻYDOWSKIEJ, OB. KAMIENICA, ul. Łąkowa 14, 1906 r., murowana,
- SZPITAL POWIATOWY, ul. Kościuszki 94, ok. 1900 r., murowany,
- APTEKA „POD CZARNYM ORŁEM”, OB. DOM, ul. Wroniecka 9, 2. poł. XIX w., murowana,
- POCZTA, ul. Kościuszki 45, ok. 1893 r., murowana,
- POCZTA KONNA, OB. KAMIENICA, ul. Wroniecka 14, 4, ćw. XIX w., murowana,
- ZESPÓŁ GIMNAZJUM, OB. LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO, ul. Kościuszki 90/92;
 - a) gimnazjum, ob. Liceum Ogólnokształcące, ul. Kościuszki 92, ok. 1906 r., murowane,
 - b) willa gimnazjalna, ob. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ul. Kościuszki 90, ok. 1900 r., murowana,
 - c) sala gimnastyczna, ul. Kościuszki 90, ok. 1906 r., murowana,
- ZESPÓŁ SZKOŁY, OB. SZKOŁY PODSTAWOWEJ, ul. Wroniecka 28:
 - a) szkoła, ob. Szkoła Podstawowa, 1888 r., murowana,
 - b) budynek gospodarczy, 1888 r., murowany,
- SZKOŁA KATOLICKA, OB. MUZEUM ZIEMI CZARNKOWSKIEJ I MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA, ul. Wroniecka 32, 1892 r., murowana,
- SZKOŁA ŻYDOWSKA I DOM RABINA, OB. KAMIENICA, pl. Karskiego 8, poł. XIX w., murowana,
- KOMISARIAT STRAŻY GRANICZNEJ, OB. BUDYNEK ADMINISTRACYJNY KRUS, ul. Kościuszki 87, ok. 1900 r., murowany,
- ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:
 - a) dworzec kolejowy, ul. Dworcowa 1, 1911 r., murowany,
 - b) magazyn, ul. Dworcowa 1, ok. 1911 r., murowany,
 - c) wieża ciśnienia, ul. Dworcowa 1, 1896 r., murowano-drewniana,
 - d) dom pracowników kolei [1], ul. Dworcowa 2, pocz. XX w., murowany,
 - e) dom pracowników kolei [2], ul. Dworcowa 3, pocz. XX w., murowany,
 - f) dom pracowników kolei [3], ul. Dworcowa 4, pocz. XX w., murowany;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Kategoria – zespoły pałacowe i dworskie oraz folwarczne

- DWOREK SWINARSKICH, OB. DOM, ul. Rybaki 28, 2. poł. XVIII w., murowany;

Kategoria – zabudowa mieszkalna

ul. Bednarska:

- DOM Nr 2, ok. 1930 r., murowany,
- DOM Nr 5, ok. 1930 r., murowany,
- DOM Nr 6, ok. 1930 r., murowany;

ul. Browarna:

- DOM Nr 2, 1. poł. XIX w., murowany;

ul. Brzezińska:

- DOM Nr 2, 1928 r., murowany;

ul. Gdańska:

- DOM Nr 1, k. XIX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU Nr 2:
 - a) dom, XIX/XX w., murowany,
 - b) budynek gospodarczy [1], pocz. XX w., murowany,
 - c) budynek gospodarczy [2], pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 3, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 4, ok. 1905 r., murowany,
- DOM Nr 6, XIX/XX w., murowany,
- DOM Nr 7, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 9, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 10, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 11, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 12, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 13, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 15, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 19, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 21, 4. ćw. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 22, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 23, ok. 1890 r., murowany,
- DOM Nr 24, XIX/XX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU NR 25:
 - a) dom, k. XIX w., murowany,
 - b) budynek gospodarczy, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 26, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 27, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 28, poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 30, k. XIX w., murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- DOM Nr 32, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 33, 3. ćw. XIX w., murowany,
- DOM Nr 34, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 36, k. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 37, pocz. XX w., murowana,
- DOM Nr 40, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 45, ok. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 47, k. XIX w., murowany;

ul. Harcerska:

- DOM Nr 3, pocz. XX w., murowany;

pl. Karskiego:

- KAMIENICA Nr 2, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 4, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 9, 4. ćw. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 10, 4. ćw. XIX w., murowana,
- DOM Nr 11, k. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 12, ok. 1900 r., murowana,
- ZESPÓŁ KAMIENIC Nr 13:
 - a) kamienica [1], 4. ćw. XIX w., murowana,
 - b) kamienica [2], pocz. XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 14, ok. 1900 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 15, ok. 1907 r., murowana;

ul. Kościelna:

- DOM Nr 5, poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 11, ok. 1900 r., murowana;

ul. Kościuszki:

- KAMIENICA Nr 1, k. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 2, 2. poł. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 3, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 4, k. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 5, OB. BANK SPÓŁDZIELCZY, ok. 1900 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 6, pocz. XX w., murowana,
- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 7:
 - a) kamienica, 1910 r., murowana,
 - b) budynek bramny, pocz. XX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 8, 1905 r., odbudowa 1999 r., murowana,
- KAMIENICA Z OFICYNĄ Nr 9, 1910 r., murowano-ryglowe,
- KAMIENICA Nr 10, ok. 1905 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 11, 3. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 12, ok. 1905 r., murowana,
- DOM Nr 13, 3. ćw. XIX w., murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 14:
 - a) kamienica, XIX/XX w., murowana,
 - b) budynek gospodarczy, 2. poł. XIX w., murowany,
- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 16:
 - a) kamienica, 1907 r., murowana,
 - b) budynek gospodarczy, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 17, 1815 r., murowany,
- KAMIENICA Nr 18, k. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 20, 1911 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 22, ok. 1900 r., murowana – wykreślona z gminnej ewidencji zabytków oficyna przyległa od wschodu do oficynowego skrzydła kamienicy frontowej – zarządzenie nr 339/2017 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 4 grudnia 2017 r. w oparciu o zarządzenie nr 20/WEZ/2015 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 27 kwietnia 2015 r.,
- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 24:
 - a) kamienica, ok. 1905 r., murowana,
 - b) spichlerz, 2. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- KAMIENICA Nr 28, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 30, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 31, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 32, ok. 1910 r., murowana,
- DOM Nr 33, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 35, 2. poł. XIX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU Nr 37:
 - a) dom, 2. poł. XIX w., murowany,
 - b) budynek gospodarczy, k. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 38, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 39, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 41, k. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 43, ok. 1910 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 47 a, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 47 b, k. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 51, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 52, ok. 1900 r., murowany,
- DOM Nr 55, 2. poł. XIX w., murowany,
- WILLA Nr 56, 2. poł. XIX w., murowana,
- DOM Nr 57, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 58, XIX/XX w., murowana,
- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 66:
 - a) kamienica, k. XIX w., murowana,
 - b) budynek gospodarczy z przejazdem bramnym, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 68, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 70, 1904 r., murowano-ryglowa,
- DOM Nr 72, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 76, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 78, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 79, pocz. XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 81, ok. 1910 r., murowana,
- DOM Nr 82, 2. poł. XIX w., murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- KAMIENICA Nr 83, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 85, ok. 1900 r., murowany,
- DOM Nr 89, OB. SIEDZIBA POWIATOWEJ KOMENDY POLICJI, pocz. XX w., murowany,
- WILLA Nr 91, OB. PRZYCHODNIA LEKARSKA, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 93, ok. 1910 r., murowany,
- DOM Nr 97, ok. 1915 r., murowano-ryglowy,
- KAMIENICA Nr 99, pocz. XX w., murowana,
- WILLA Nr 130, OB. HOTEL „CZARNA HANKA”, pocz. XX w., murowana;

ul. Krzyżowa:

- DOM Nr 1, 3. ćw. XIX w., murowany,
- DOM Nr 9, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 21, 2. poł. XIX w., murowany;

ul. Łakowa:

- KAMIENICA Nr 2, 1893 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 4, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 5, 2. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- KAMIENICA Nr 6, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 7, 1813 r., murowany,
- KAMIENICA Nr 8, pocz. XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 10, pocz. XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 12, pocz. XX w., murowana;

ul. Ogrodowa:

- DOM Nr 7, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 9, 2. poł. XIX w., murowany;

ul. Pocztowa:

- DOM Nr 1, k. XIX w., murowany;

ul. Podgórna:

- DOM Nr 3, 3. ćw. XIX w., murowany;

pl. Powstańców Wielkopolskich:

- ~~KAMIENICA Nr 15, pocz. XX w., murowana~~ – wykreślona z gminnej ewidencji zabytków – zarządzenie nr 381/2022 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 8 lutego 2022 r. w oparciu o opinię Kierownika Delegatury w Pile Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu z dnia 28 stycznia 2022 r. (Pi-WN.5140.844.6.2021/2022);

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

ul. Putza:

- KAMIENICA Nr 1, pocz. XX w., murowana,
- DOM Nr 2, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 4, 4. ćw. XIX w., murowano-ryglowy,
- KAMIENICA Nr 5, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 6, ok. 1907 r., murowana;

ul. Rybaki:

- DOM Nr 2, 1. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 4, 1. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 5, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 6, k. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 7, 1907 r., murowana,
- DOM Nr 8, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 9, 1. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 10, 1. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 11, 1. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 13, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 14, ok. 1910 r., murowana,
- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 18:
 - a) kamienica, ok. 1900 r., murowana,
 - b) brama, ok. 1900 r., murowana,
- DOM Nr 19, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 20, 3. ćw. XIX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU Nr 21:
 - a) dom, 1. poł. XIX w., murowany,
 - b) oficyna, pocz. XX w., murowana,
- ZESPÓŁ DOMU Nr 23:
 - a) dom, k. XIX w., murowany,
 - b) oficyna, XIX/XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 25, 4. ćw. XIX w., murowana,
- DOM Nr 26, 1913 r., murowany,
- DOM Nr 30, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 34, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 35, ok. 1930 r., murowany,
- DOM Nr 37, ok. 1930 r., murowany,
- DOM Nr 41, k. XIX w., murowany;

ul. Rzemieślnicza:

- DOM Nr 3, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 4, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 5, poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 9, 2. poł. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 11, 2. poł. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 13, ok. 1900 r., murowana;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

ul. Sikorskiego:

- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 1:
 - a) kamienica z oficyną, 2. poł. XIX w., murowane,
 - b) spichlerz, poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 5, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 6, 3. ćw. XIX w., murowana,
- ZESPÓŁ KAMIENICY Nr 7:
 - a) kamienica, k. XIX w., murowana,
 - b) magazyn z przejazdem bramnym, poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- KAMIENICA Nr 8, k. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 16, k. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 18, 2. poł. XIX w., murowana,
- DOM Nr 20, 2. poł. XIX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU Nr 22:
 - a) dom, 1. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
 - b) budynek gospodarczy, 1. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 23, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 24, k. XIX w., murowana,
- DOM Nr 25, 2. poł. XIX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMÓW Nr 29:
 - a) dom [1], ok. 1900 r., murowany,
 - b) dom [2], ok. 1900 r., murowany;

ul. Staromiejska:

- DOM Nr 2, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 4, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 6, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 8, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 10, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 12, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 20, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 28, pocz. XX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU Nr 34:
 - a) dom, k. XIX w., murowany,
 - b) budynek gospodarczy, 1827 r., murowany,
- DOM Nr 40, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 42, 2. poł. XIX w., murowany;

ul. Strumykowa:

- DOM Nr 6, pocz. XX w., murowany;

pl. Wolności:

- KAMIENICA Nr 1, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 2, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 3, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 4, ok. 1900 r., murowana,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- KAMIENICA Nr 7, 3. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 8, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 9, ok. 1840 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 10, ok. 1910 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 11, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 12, 3. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 13, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 14, 1908 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 15, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 16, 4. ćw. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 17, pocz. XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 18, 2. poł. XIX w., murowana;

ul. Wroniecka:

- ~~DOM Nr 1, k. XIX w., murowano-ryglowy~~ – wykreślony z gminnej ewidencji zabytków – zarządzenie nr 381/2022 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 8 lutego 2022 r. w oparciu o opinię Kierownika Delegatury w Pile Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu z dnia 28 stycznia 2022 r. (Pi-WN.5140.844.6.2021/2022),
- DOM Nr 1 a, 2. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- KAMIENICA Nr 2, 2. poł. XIX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 3, 3. ćw. XIX w., murowana,
- DOM Nr 3 a, 1. poł. XIX w., murowany,
- ~~DOM Nr 4, k. XIX w., murowany~~ – wykreślony z gminnej ewidencji zabytków – zarządzenie nr 270/2021 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 4 marca 2021 r. w oparciu o opinię Kierownika Delegatury w Pile Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu z dnia 28 grudnia 2020 r. (Pi-WN.5140.2193.4.2020),
- KAMIENICA Nr 5, ok. 1910 r., murowana,
- KAMIENICA Nr 6, 2. poł. XIX w., murowana,
- DOM Nr 7, 2. poł. XIX w., murowany,
- ~~DOM Nr 10, 2. poł. XIX w., murowany~~ – wykreślony z gminnej ewidencji zabytków – zarządzenie nr 135/2019 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 10 grudnia 2019 r. w oparciu o opinię Kierownika Delegatury w Pile Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu z dnia 21 listopada 2019 r. (Pi-WN.5140.1761.4.2019),
- DOM Nr 11, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 12, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 15, 2. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 17, 2. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 18, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 20, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 21, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 22, 3. ćw. XIX w., murowany,
- DOM Nr 26, 2. poł. XIX w., murowany,
- ~~DOM Nr 31, 1. poł. XIX w., ryglowy~~ – wykreślony z gminnej ewidencji zabytków – zarządzenie nr 339/2017 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 4 grudnia 2017 r. w oparciu o zarządzenie nr 8/Pi/WEZ/2017

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
z dnia 24 kwietnia 2017 r.,

- DOM Nr 33, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 35, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 36, k. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 37, k. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 38, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 39, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 44, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 46, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 50 a, ok. 1910 r., murowano-ryglowa,
- DOM Nr 52, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 54, 2. poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 56, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 62, pocz. XX w., murowany,
- ~~DOM Nr 64, k. XIX w., murowano-ryglowy~~ – wykreślony z gminnej ewidencji zabytków – zarządzenie nr 135/2019 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 10 grudnia 2019 r. w oparciu o zarządzenie nr 23/Pi/WEZ/2017 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 11 grudnia 2017 r.,
- DOM Nr 70, k. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 78, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 80, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 82, ok. 1930 r., murowany,
- WILLA Nr 90, ok. 1910 r., murowana,
- DOM Nr 92, ok. 1910 r., murowany,
- DOM Nr 94/96, ok. 1910 r., murowany,
- WILLA Nr 98, ok. 1910 r., murowana,
- WILLA Nr 102, ok. 1915 r., murowana,
- WILLA Nr 108, 30. lata XX w., murowana,
- WILLA Nr 110, 30. lata XX w., murowana;

ul. Zamkowa:

- KAMIENICA Nr 2, pocz. XX w., murowana,
- DOM Nr 4, 2. poł. XVIII w., murowany,
- DOM Nr 6, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 9, 4. ćw. XIX w., murowany;

Kategoria – budownictwo przemysłowe, gospodarcze i techniki

- ZESPÓŁ BROWARU, ul. Browarna 1/3:
 - a) budynek administracyjny, 1893 r., murowany,
 - b) browar, 1893 r., murowany,
- ZESPÓŁ GAZOWNI MIEJSKIEJ:
 - a) budynek administracyjno-mieszkalny, ob. dom, ul. Kościuszki 100, 1900–1902, murowany,
 - b) piecownia, ul. Wroniecka 45, 1902 r., murowana,
- ZESPÓŁ BAZY REMONTOWEJ ŻEGLUGI BYDGOSKIEJ, ul. Rybaki 32:
 - a) budynek administracyjno-mieszkalny, pocz. XX w., murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- b) budynek warsztatowy [1], pocz. XX w., murowany,
- c) budynek warsztatowy [2], pocz. XX w., murowany,
- BUDYNEK GOSPODARCZY, ul. Podgórna 9, k. XIX w., murowany,
- MAGAZYN, OB. MAGAZYN PSS „SPOŁEM”, ul. Wodna 1, pocz. XX w., murowany – wykreślona z gminnej ewidencji zabytków część magazynowa budynku – zarządzenie nr 339/2017 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 4 grudnia 2017 r. w oparciu o zarządzenie nr 20/WEZ/2013 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 18 listopada 2013 r. oraz wykreślona część biurowa budynku – zarządzenie nr 339/2017 Burmistrza Miasta Czarnków z dnia 4 grudnia 2017 r. w oparciu o zarządzenie nr 3/WEZ/2014 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 3 lutego 2014 r.,
- SPICHLERZ, ul. Sikorskiego 9, poł. XIX w., murowano-ryglowy,
- MOST DROGOWY NA NOTECI, ul. Rybaki, 1893 r., żelbetowo-stalowy.

2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt 14 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W celu jego ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej cytowana wyżej ustawa przewiduje ochronę poprzez wpis do rejestru zabytków cennych kulturowo struktur przestrzennych – układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz krajobrazów kulturowych (art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzono także formę ochrony ustanawianą poprzez utworzenie **parku kulturowego** (art. 7 pkt 3). Zgodnie z zapisem art. 16 ust. 1 ustawy utworzenie parku kulturowego następuje w drodze uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ochrona krajobrazu kulturowego powinna być komplementarna dla form ochronnych krajobrazu przyrodniczego, wynikających ze stosownych przepisów ustawy o ochronie przyrody.

Na terenie miasta Czarnkowa znajdują się następujące obszary objęte ochroną prawną:

- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA CZARNKOWA
Historyczny układ urbanistyczny Czarnkowa wpisany został do wojewódzkiego rejestru zabytków pod numerem 719/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Pile z dnia 13. 12. 1990 roku. Zakresem przedmiotowym ochroną objęto przestrzenne rozplanowanie miasta obejmujące obszar hipotetycznej lokalizacji grodu wczesnośredniowiecznego, osadnicze struktury przedlokacyjne i lokacyjne (miasto lokacyjne w obszarze placu Wolności, osada rybacka w ciągu ulicy Rybaki, przedmieście Poznańskie w rejonie ulic Krzyżowej, Sikorskiego i Staromiejskiej z Rynkiem Zbożowym – placem Powstańców Wielkopolskich i Rynkiem Końskim – placem Karskiego, przedmieście

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Wieleńskie w rejonie ulic Kościuszki i Wronieckiej, dzielnica żydowska w rejonie placu Karskiego). Granice wpisu obejmują teren miasta w obrębie placów Wolności, Karskiego i Powstańców Wielkopolskich oraz ulic Browarnej, Ciemnej, Gdańskiej, Geista, Harcerskiej, Kościelnej, Kościuszki, Krzyżowej, Łąkowej, Ogrodowej, Piaskowej, Pocztowej, Podgórnej, Putza, Rybaki, Rzemieślniczej, Sikorskiego, Staromiejskiej, Staroszkolnej, Stromej, Strumykowej, Wąskiej, Wodnej, Wronieckiej i Zamkowej. Zakresem ochrony konserwatorskiej objęto także znajdującą się na wskazanym obszarze historyczną zabudowę sakralną, użyteczności publicznej, mieszkalną i przemysłowo-techniczną.

▪ OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU „DOLINA NOTECI”

Obszar ten utworzony został na podstawie rozporządzenia nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 roku oraz obwieszczenia Wojewody Wielkopolskiego z dnia 24 marca 1999 roku w sprawie wykazów aktów prawa miejscowego obowiązujących na terenie województwa wielkopolskiego w drodze uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 31 maja 1989 roku byłego województwa piłskiego. Zajmuje powierzchnię 68840 ha i obejmuje część Doliny Noteci (Kotliny Gorzowskiej) oraz część Pojezierza Chodzieskiego. Cechuje ten teren krajobraz łąkowo-polno-osadniczy, a fragmentarycznie jeziorno-łąkowy. W samej pradolinie rzeki Noteci przeważa ekosystem łąkowy tzw. *Nadnoteckie Łęgi*. W granicach tego obszaru usytuowane są niewielkie fragmenty północnej części Czarnkowa.

▪ OBSZAR SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW NATURA 2000 – NADNOTECKIE ŁĘGI (KOD OBSZARU PLB300003)

Obszar ten ustanowiony został w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2008 r., nr 198, poz. 1226). Zajmuje powierzchnię 16617,8 ha i położony jest w województwie wielkopolskim na terenie gmin Czarnków – gmina wiejska, Czarnków – gmina miejska, Trzcianka i Wieleń. Rozciąga się wzdłuż Doliny Noteci od Wielenia do ujścia Gwdy. W granicach tego obszaru usytuowane są niewielkie fragmenty północnej i południowo zachodniej części Czarnkowa. Teren objęty ochroną pokrywają łąki zalewowe i torfowiska niskie, pomiędzy którymi występują kanały i rowy odwadniające, starorzecza i wypełnione wodą doły potorfowe. Część terenu porośnięta jest krzewami i drzewami.

▪ OBSZAR SPECJALNEJ OCHRONY – DOLINA NOTECI (KOD OBSZARU PLH300004)

Obszar zajmuje powierzchnię 47658,00 ha i położony jest w województwach wielkopolskim oraz kujawsko-pomorskim. Rozciąga się wzdłuż Doliny Noteci od Wielenia do Bydgoszczy. W granicach tego terenu usytuowane są niewielkie fragmenty północnej i południowo zachodniej części Czarnkowa. Teren objęty ochroną cechuje się wybitnymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Jest to najlepiej zachowany w Wielkopolsce i jeden z najcenniejszych w Polsce obszar torfowisk niskich. Poza torfowiskami niskimi występują tu także fragmenty

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

zalewowych łąk i trzcinowisk, z enklawami zakrzewień i zadrzewień. Pojawiają się również buczyny i dąbrowy. Teren przecinają liczne kanały i rowy odwadniające. Częste są starorzecza i wypełnione wodą doły potorfowe.

Na obszarze miasta znajdują się również dwa twory przyrodnicze uznane za pomniki przyrody:

- nieruchomość przy ulicy Rybaki 3 w granicach działki nr 747/4
dąb bezszypułkowy (*Quercus petraea* Liebl.) – nr rejestru wojewódzkiego 518/1990,
- nieruchomość w granicach działki nr 2270
dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.) – „Dąb Pokoleń” – uchwała nr XLI/312/2022 Rady Miasta Czarnków z dnia 24 lutego 2022 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2022 r., poz. 1937).

2.4. Zabytki ruchome

Zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wpis do rejestru zabytku ruchomego może nastąpić na wniosek właściciela zabytku, natomiast w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia tego zabytku za granicę wojewódzki konserwator zabytków może dokonać wpisu z urzędu (art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ogólna liczba zabytków ruchomych na terenie miasta Czarnkowa nie jest wielka. Tworzą one dwa zespoły: jeden stanowi **wyposażenie kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marii Magdaleny przy ulicy Kościelnej 1**, drugi zaś to **zespół witraży w sali sesyjnej i na klatce schodowej budynku starostwa przy ulicy Rybaki 3**.

Obydwa wymienione zespoły zostały wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków: wyposażenie kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marii Magdaleny przy ulicy Kościelnej 1 – 53 obiekty (orzeczenie II-2/4/51 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 21. 07. 1951 r., orzeczenie II-2/10/51 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 21. 07. 1951 r. oraz decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Pile z dnia 5. 05. 1983 r. – nr rej. zabytków 728–777/B); zespół witraży w sali sesyjnej i na klatce schodowej budynku starostwa przy ulicy Rybaki 3 – 10 obiektów (decyzja Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 6. 09. 2002 r. – nr rejestru zabytków 39/Wlkp/B).

Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marii Magdaleny posiada wyposażenie barokowe i rokokowe z XVII–XVIII wieku, na które składają się ołtarz główny i cztery ołtarze boczne z ich rzeźbiarskimi i malarskimi elementami, ambona i chrzcielnica, grupa rzeźbiarska belki tęczowej, elementy wystroju balustrady chóru

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

muzycznego, samoistne rzeźby i obrazy, feretrony, ozdobne kraty do kaplic, elementy wystroju wnętrza, nagrobki i epitafia, jak również utensylia kościelne.

Budynek starostwa posiada w sali sesyjnej zespół witraży z około 1913 roku, zaś na klatce schodowej zespół witraży z około 1911 roku.

2.5. Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne, nawarstwienia kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki. Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego z La Valetta z 1992 roku w art. 1 ust. 1 uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrument dla badań historycznych i naukowych”.

2.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego

- średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe miasta, historyczne założenie urbanistyczne miasta – nr rejestru zabytków 719/A – 13. 12. 1990 r.

2.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej

Na obszarze miasta Czarnkowa brak jest stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

2.5.3. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Czarnkowa

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje ta metoda dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu poprzez obserwację archeologiczną oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań, a także włączane są wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie w zakresie występowania kulturowych nawarstwień archeologicznych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Dodatkowe informacje o stanowiskach archeologicznych dostarczają przypadkowe odkrycia zgłaszane służbom konserwatorskim, a dokonywane najczęściej podczas prac rolnych i budowlanych.

Tabela IV. Arkusze Archeologicznego Zdjęcia Polski obejmujące teren miasta Czarnkowa – stan: wrzesień 2022 r.

Źródło: Zasoby archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegatury w Pile

Na obszarze miasta Czarnkowa zaewidencjonowano **34 stanowiska archeologiczne**, w tym: **grodzisk – 1, osad – 26, cmentarzysk płaskich – 6 oraz innych stanowisk – 1.**

Zamieszczona poniżej tabela obrazuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Czarnkowa:

Tabela V. Zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego z terenu miasta Czarnkowa – stan: wrzesień 2022 r.

Kategorie danych		Liczba ogólna	W tym w rejestrze zabytków
1.	Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Czarnkowa	34	–
2.	Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk archeologicznych		
	2.1. grodziska	1	–
	2.2. osady	26	–
	2.3. cmentarzyska płaskie	6	–
	2.4. cmentarzyska kurhanowe i pojedyncze kurhany	–	–
	2.5. inne (w tym nieokreślone)	1	–

Źródło: Raport o stanie zabytków w mieście Czarnków, oprac. B. Piecuch, M. Demoga i L. Gryszkiewicz, Pila 2004, w zbiorach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegatury w Pile; M. Demoga, *Raport o stanie zabytków archeologicznych w województwie wielkopolskim*, „Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski”, t. 3, 2006, s. 7–28 oraz na podstawie ustaleń dokonanych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegaturę w Pile.

Rozmieszczenie stanowisk archeologicznych w granicach miasta Czarnkowa oraz na terenach przyległych wykazuje wyraźny związek z charakterystycznym podziałem terenu na odrębne strefy krajobrazowe, układające się na linii północny wschód–południowy zachód. Pierwsza z tych stref to podmokłe, zatorfione dno doliny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Noteci, prawie całkowicie pozbawione śladów osadnictwa. Druga strefa to stoki i najbliższe otoczenie doliny. Strefa ta charakteryzuje się bardzo bogatą, typowo polodowcową rzeźbą. Występują tu gleby bielcowe na podłożu glin zwałowych. Wskazany obszar jednocześnie jest silnie zalesiony. Słaba dostępność terenu spowodowała, iż również w tej strefie zarejestrowano niewielką liczbę stanowisk archeologicznych, jednakże sądząc po danych archiwalnych strefa ta musiała być intensywniej zasiedlona niż wskazywałyby na to badania AZP. Najwięcej stanowisk archeologicznych koncentruje się na południe i na wschód od zabudowań miasta Czarnkowa. Jest to teren o znacznie łagodniejszej rzeźbie, tworzonej głównie przez stosunkowo dobrze wykształcone doliny cieków. Obszar ten był najdogodniejszy dla osadnictwa.

Zarejestrowane stanowiska archeologiczne z terenu miasta są pozostałościami po osadach z różnych okresów – począwszy od mezolitu, poprzez kulturę łużycką i przeworską, aż do średniowiecza i czasów nowożytnych.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie miasta wiążą się ze środkowym okresem epoki kamienia – mezolitem (ok. 8300–4300 p.n.e.). Zamieszkiwała wówczas ten teren ludność zbieracko-łowiecka prowadząca traperski typ gospodarowania.

Wyraźniejsze pozostałości po osadnictwie pochodzą z młodszej epoki kamienia – neolitu (ok. 4300–1700 p.n.e.). Ze stanowisk archeologicznych z tego okresu pochodzą krzemienne i kamienne narzędzia pracy.

Intensywniejsze osadnictwo na omawianym obszarze związane było z ludnością kultury łużyckiej, której rozwój przypada na okres około 1200–500 p.n.e. Wielkopolskę pokrywała w tym czasie gęsta już sieć osadnicza tej kultury.

Na przełomie epoki brązu i żelaza (ok. 650–500 p.n.e.) pojawiła się tutaj ludność kultury pomorskiej, przemieszczająca się z Pomorza do Wielkopolski. Mniej danych posiadamy na temat osadnictwa z młodszego okresu przedrzymskiego (II–I w. p.n.e.).

Wyraźniejszy wzrost osadnictwa notuje się na terenie miasta w okresie wpływów rzymskich i wędrówek ludów (III–VI w. n.e.), kiedy to pojawiła się ludność kultury przeworskiej.

W VIII wieku nastąpił rozwój osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Nie sposób pominąć przy tej okazji problemu związanego z grodziskiem lokalizowanym w Czarnkowie, zaliczanym do grupy grodzisk koncentrujących się na plemiennej granicy wielkopolsko-pomorskiej, a więc w obszarze pradoliny Noteci. Funkcjonowały tutaj grody w Ujściu, Czarnkowie, Wieleniu i Santoku – jedne z najważniejszych obiektów obronnych w początkach kształtowania się państwa polskiego. Grody te strzegły Wielkopolski od północy. Gród w Czarnkowie położony był 40 km od Ujścia i usytuowany został obok przeprawy przez Noteć. Stąd prowadził trakt drożny z Poznania przez Oborniki na Pomorze. W interesującym nas okresie trakt ten krzyżował się z drogą biegnącą wzdłuż Noteci, umożliwiającą łączność pomiędzy poszczególnymi warowniami. Prace wykopaliskowe prowadzone w 2003 roku na terenie miasta miały na celu zlokalizowanie grodu czarnkowskiego. Wykopy założone przy ulicy Browarnej doprowadziły do uchwycenia fragmentu wałów, które składały się z drewnianych bali wzmocnionych kamieniami. Odkrycie to pozwoliło na postawienie hipotezy, że gród czarnkowski umiejscowiony był na obszarze od ulicy Browarnej w stronę ulicy Zamkowej, a nie jak wcześniej uważano – w stronę terenów browaru. Dziś jednak nie ma możliwości realizacji dalszych badań, gdyż prace badawcze należałoby prowadzić na terenie browaru i być może w pasie drogi prowadzącej do miasta. Wcześniejsze badania

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

wykopaliskowe, zrealizowane w 60. latach XX wieku, udokumentowały także istnienie osady rybackiej przylegającej do grodu, a znajdującej się na terenie dzisiejszego browaru przy ulicy Browarnej.

Wykaz stanowisk archeologicznych i zespołów stanowisk archeologicznych w gminnej ewidencji zabytków miasta Czarnkowa

Wykaz stanowisk archeologicznych

- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 2, AZP 42–24/1
 - średniowiecze;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 3, AZP 42–24/4
 - 2. poł. X w./pocz. XI w.,
 - XIV–XVI w. – miasto lokacyjne,
 - okres nowożytny;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 4, AZP 42–24/5
 - XIV–XVI w. – miasto lokacyjne,
 - XVII–XIX w. – miasto nowożytne;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 5, AZP 42–24/6
 - XIV–XVI w. – miasto lokacyjne,
 - XVII–XIX w. – miasto nowożytne;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 7, AZP 42–24/8
 - epoka żelaza, okres HaD; kultura pomorska;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 1, AZP 42–24/9
 - IV EB–HaC/D – cmentarzysko ciałopalne;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 31, AZP 42–24/100
 - wczesne średniowiecze,
 - okres nowożytny;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 32, AZP 42–24/101
 - wczesne średniowiecze,
 - okres nowożytny,
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 33, AZP 42–24/102
 - okres nowożytny;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 34, AZP 42–24/103
 - wczesne średniowiecze,
 - późne średniowiecze;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 35, AZP 42–24/104
 - epoka brązu (kultura łużycka);
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 36, AZP 42–24/116
 - okres wpływów rzymskich (kultura łużycka),
 - okres nowożytny;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 37, AZP 42–24/117
 - późne średniowiecze/okres nowożytny;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 38, AZP 42–24/118
 - późne średniowiecze;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 39, AZP 42–24/119
 - epoka brązu, VEB (kultura łużycka) – skarb brązowy;
- CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 40, AZP 42–24/120
 - XVIII w. – skarb monet;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- CZARNKÓW – MIASTO WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW, STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE Nr 3, 4, 5, AZP 42–24/4, 5, 6
 - poł. X w.–pocz. XII w. – grodzisko, osada otwarta?,
 - XIV–XVI w. – miasto lokacyjne, osada przedlokacyjna?,
 - XVII–XIX w. – miasto nowożytne.

Wykaz zespołów stanowisk archeologicznych

Zespół nr 1

- a) wykaz stanowisk archeologicznych w zespole
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 1, AZP 42–24/9,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 7, AZP 42–24/8,
- b) jednostki kulturowe w zespole
 - kultura pomorska,
 - średniowiecze;

Zespół nr 2

- a) wykaz stanowisk archeologicznych w zespole
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 3, AZP 42–24/4,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 4, AZP 42–24/5,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 5, AZP 42–24/6,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 40, AZP 42–24/120,
- b) jednostki kulturowe w zespole
 - osada przedlokacyjna,
 - 2. poł. X w./pocz. XI w.,
 - XIV–XVI w. – miasto lokacyjne,
 - XVII–XIX w. – miasto nowożytne,
 - XVIII w. – skarb monet;

Zespół nr 3

- a) wykaz stanowisk archeologicznych w zespole
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 31, AZP 42–24/100,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 32, AZP 42–24/101,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 33, AZP 42–24/102,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 34, AZP 42–24/103,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 36, AZP 42–24/116,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 37, AZP 42–24/117,
 - CZARNKÓW, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 39, AZP 42–24/119,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- b) jednostki kulturowe w zespole
- epoka brązu; VEB (kultura łużycka),
 - okres wpływów rzymskich (kultura wielbarska),
 - epoka brązu; VEB (kultura łużycka),
 - wczesne średniowiecze,
 - późne średniowiecze,
 - okres nowożytny.

VII. Ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego miasta Czarnkowa

1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego

W oparciu o rozpoznanie terenowe uznać trzeba, że na terenie miasta Czarnkowa znajdują się 4 obiekty budowlane wpisane do rejestru zabytków, których stan zachowania ocenić należy jako bardzo dobry lub dobry, nie wymagający podjęcia żadnych prac konserwatorsko-remontowych. Jest to budynek ratusza przy placu Wolności 6 (własność Miasta Czarnkowa), w którym w latach 1999–2000 przeprowadzono remont kapitalny, dawna szkoła katolicka przy ulicy Wronieckiej 32 (własność Miasta Czarnkowa), w której w 2022 roku przeprowadzono remont wnętrz oraz kamienice przy placu Wolności 9 (własność prywatna) i placu Wolności 14 (własność Miasta Czarnkowa), w których także w ostatniej dekadzie przeprowadzono remonty kapitalne. Bardzo dobry stan zagospodarowania posiada także teren historycznego cmentarza przykościelnego w zespole kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marii Magdaleny przy ulicy Kościelnej 1 (własność wyznaniowa – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Czarnkowie). Przestrzeń ta nie wymaga podjęcia żadnych działań rewitalizacyjnych.

Pozostałe, tj. 5 zabytków nieruchomych, wymagają podjęcia prac konserwatorsko-remontowych.

W grupie zabytków nieruchomych kwalifikowanych do przeprowadzenia takich prac wskazać trzeba: kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marii Magdaleny przy ulicy Kościelnej 1 (własność wyznaniowa – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Czarnkowie). W 2009 roku wymieniono pokrycie dachów segmentu głównego, kaplic i krucht kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marii Magdaleny, a w latach 2014–2016 wykonano izolację przeciwwilgociową murów, wzmocnienie murów, renowację elewacyjnych wypraw tynkarskich i malowanie partii tynkowanych elewacji tegoż kościoła. W latach 2014–2018 przeprowadzono również prace konserwatorsko-restauratorskie we wnętrzu (ściany i sklepienia). Należałoby jeszcze zrealizować prace w zakresie wykonania izolacji przeciwwilgociowej murów wieży oraz prace konserwatorsko-restauratorskie przy ceglanym licu jej elewacji.

W dworcu Swiniarskich przy ulicy Rybaki 28 (własność Miasta Czarnkowa) w 2019 roku przeprowadzono roboty polegające na podstemplowaniu niektórych elementów konstrukcyjnych więźby dachowej. Bezwzględnie konieczne do wykonania są roboty obejmujące remont więźby dachowej, wymianę pokrycia połaci dachu, stabilizację posadowienia fundamentów, likwidację zawilgocenia i zagrzybienia murów, renowację wypraw tynkarskich i detalu architektonicznego elewacji, odtworzenie okien i okiennic według rozwiązań historycznych, konserwację głównych drzwi elewacyjnych, a także malowanie elewacji tego budynku. Obiekt z uwagi na jego znaczenie dla dziejów miasta nie powinien pełnić funkcji mieszkalnych, ale publiczne, ze wskazaniem na funkcje kulturalne.

Remontu kapitalnego wymagają dom przy ulicy Łąkowej 7 (własność prywatna) oraz kostnica z zespołu cmentarza żydowskiego przy ulicy Poznańskiej 11 (własność wyznaniowa – Gmina Żydowska w Szczecinie).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Działaniami rewitalizacyjnymi objąć należy także cmentarz żydowski przy ulicy Poznańskiej 11 (własność wyznaniowa – Gmina Żydowska w Szczecinie).

Jakkolwiek przeprowadzano doraźne roboty remontowe przy elewacji frontowej domu przy ulicy Łąkowej 7, to jednakże nadal konieczny jest do wykonania przy tym obiekcie budowlanym remont kapitalny, który winien objąć remont dachu, w tym wymianę ceramicznego pokrycia połaci dachowych, likwidację zawilgocenia murów, renowację wypraw tynkarskich i malowanie elewacji, a także przywrócenie historycznej stolarki drzwiowej i okiennej.

Wskazany wyżej cmentarz wymaga podjęcia prac rewitalizacyjnych w trybie pilnym. Nieużytkowany dom przedpogrzebowy z tego cmentarza znajduje się w stanie katastrofalnym. Kompozycja przestrzenna nekropoli jest nieczytelna. Brak jest również informacji o fakcie funkcjonowania tutaj w przeszłości cmentarza.

Dane liczbowe odnośnie stanu zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, a znajdujących się na terenie miasta Czarnkowa, przedstawia zamieszczona poniżej tabela:

Tabela VI. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomych z terenu miasta Czarnkowa (wg oceny stanu zachowania) – stan: wrzesień 2022 r.

Ocena stanu zachowania	Liczba obiektów
obiekty nie wymagające podjęcia prac	5*
obiekty wymagające podjęcia prac	5**
w tym:	
drobne naprawy	–
remont zabezpieczający	–
remont kapitalny	5**
Ogółem	10***

Źródło: G. J. Budnik, *Ewidencja zabytków miasta Czarnkowa*, Czarnków 2009 oraz aktualizacja we wrześniu 2022 r.

* w tym cmentarz przykościelny w zespole kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marii Magdaleny przy ul. Kościelnej 1

** w tym cmentarz żydowski przy ul. Poznańskiej 11 wymagający przeprowadzenia prac rewitalizacyjnych

*** nie wliczając historycznego układu urbanistycznego miasta Czarnkowa

1.2. Stan zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków

Jak wynika z rozpoznania terenowego na terenie miasta Czarnkowa w bardzo dobrym stanie zachowania znajduje się 31 obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków, natomiast dobry stan zachowania wykazuje 75 zabytkowych obiektów ewidencyjnych. Na podstawie tych ustaleń stwierdzić można, że 36,8% ogólnego stanu ewidencyjnych zasobów zabytkowych miasta nie wymaga w ogóle lub wymaga nieznacznej interwencji konserwatorskiej. Z pozostałej liczby zabytków, ujętych w gminnej ewidencji, w stanie bardzo złym znajduje się 1 obiekt (0,35 %),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

natomiast dostateczny stan zachowania posiada 181 obiektów zabytkowych (62,85 %).

Zestawienie danych liczbowych odnośnie stanu zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków przedstawia zamieszczona poniżej tabela:

Tabela VII. Dane liczbowe o stanie zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków – stan: wrzesień 2022 r.

Ocena stanu zachowania	Liczba obiektów
obiekty w bardzo dobrym stanie zachowania	31
obiekty w dobrym stanie zachowania	75
obiekty w dostatecznym stanie zachowania	181
obiekty w złym stanie zachowania	1
Ogółem	288

Zródło: G. J. Budnik, *Ewidencja zabytków nieruchomych miasta Czarnkowa*, Czarnków 2009 oraz aktualizacja we wrześniu 2022 r.

1.3. Stan zachowania zabytków ruchomych

Większość zabytków ruchomych z kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marii Magdaleny znajduje się w bardzo dobrym lub dobrym stanie zachowania (własność wyznaniowa – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Czarnkowie). W latach 2014–2022 przeprowadzono prace konserwatorsko-restauratorskie przy portalach w prezbiterium, ołtarzu głównym, ołtarzach bocznych Matki Boskiej Różańcowej i św. Anny, stallach, ambonie, chrzcielnicy, belce tęczowej, chórze muzycznym, obrazach z przedstawieniem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, św. Rocha i św. Józefa, rzeźbach Chrystusa Frasobliwego i św. Michała Archaniola, a także przy szafkach zegarowych.

Z kolei w latach 2011–2012 przeprowadzono prace konserwatorskie przy witrażach na klatce schodowej i w sali sesyjnej w budynku starostwa (własność Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego).

1.4. Stan zachowania zabytków archeologicznych

Wpisane do rejestru zabytków średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe miasta Czarnkowa są właściwie monitorowane poprzez zabezpieczanie badań archeologicznych w toku inwestycji ziemnych w obrębie tych nawarstwień. Badania archeologiczne prowadzone są na podstawie wydawanych przez organ ochrony zabytków pozwoleń.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Badania archeologiczne w oparciu o pozwolenia organu ochrony zabytków realizowane są także w toku robót ziemnych wykonywanych na terenie nie wpisanych do rejestru zabytków stanowisk archeologicznych znajdujących się w mieście. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

W myśl art. 6 ust. 1 pkt 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie prawnej.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piasnic i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali. Rozmiarów tej działalności nie potrafimy ocenić. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego, użycia ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwoju budownictwa, budowy dróg i obwodnic. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz archeologicznych nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowywaniem i zagospodarowywaniem terenu, wymagające prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Historyczne układy przestrzenne miast nakazują szczególną ochronę pradziejowych, wczesnośredniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w ich obrębie. Wysoki stopień zurbanizowania ma także miasto Czarnków. Zabytkowy układ urbanistyczny tego miasta nakazuje szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie.

2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w mieście

2.1. Obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych w mieście

- najbardziej zagrożone zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków: dom przedpogrzebowy z zespołu cmentarza żydowskiego przy ulicy Poznańskiej 11;
- niewłaściwy stan zagospodarowania lub niewłaściwy stan techniczny budynków zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków: zespoły rezydencjonalne – dworek Swiniarskich przy ulicy Rybaki 28; zabudowa mieszkalna – dom przy ulicy Łąkowej 7;
- niewłaściwy stan zagospodarowania i niewłaściwy stan techniczny budynków usytuowanych w następujących cennych fragmentach zabytkowego układu urbanistycznego miasta Czarnkowa: d. Rynek Zbożowy, ob. plac Powstańców Wielkopolskich; d. Rynek Koński, ob. plac Karskiego oraz ulica Łąkowa;
- cmentarze innowiercze, tj. ewangelickie przy ulicy Wronieckiej 13 i ulicy Parkowej 57 oraz cmentarze żydowskie przy ulicy Podgórnej i ulicy Poznańskiej 11.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

2.2. Obszary największego zagrożenia zabytków ruchomych w mieście

Na terenie miasta Czarnkowa nie występują istotne zagrożenia dla zabytków ruchomych.

2.3. Obszary największego zagrożenia dziedzictwa archeologicznego w mieście

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz archeologicznych nawarstwień kulturowych na terenie miasta są wszelkie inwestycje związane z zabudowywaniem i zagospodarowywaniem terenu, wymagające prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Do grupy tego typu inwestycji planowanych do realizacji w latach 2023–2026 zaliczyć należy:

- 1) w zakresie budowy kanalizacji sanitarnej i deszczowej
 - a) budowę kanalizacji sanitarnej w ciągu ulicy Lawendowej – 2024,
 - b) budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ciągu ulicy Wiśniowej – 2024,
 - c) budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Lawendowej – 2026,
 - d) budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Ogrodowej – 2025;
- 2) w zakresie budowy sieci wodociągowej
 - a) budowę przyłącza wodociągowego do Łazienek Miejskich przy ulicy Rybaki – 2024,
 - b) budowę sieci wodociągowej w ciągu ulicy Orłowskiego – 2025;
- 3) w zakresie budowy, przebudowy i remontu dróg:
 - a) przebudowę placu Powstańców Wielkopolskich – 2023–2026,
 - b) przebudowę ulicy Chodzieskiej – 2023–2026,
 - c) przebudowę ulicy Lawendowej – etap II – 2023–2026,
 - d) przebudowę ulicy Lipowej – 2023–2026,
 - e) przebudowę ulicy Okrężnej – 2023–2026,
 - f) przebudowę ulicy Orłowskiego – 2023–2026,
 - g) przebudowę ulicy Podgórnej – 2023–2026,
 - h) przebudowę ulicy Poznańskiej – 2023–2026,
 - i) przebudowę ulicy Wąskiej – 2023–2026,
 - j) przebudowę ulicy Wiśniowej – 2023–2026;
- 4) w zakresie realizacji inwestycji wielkopowierzchniowych
 - a) rewitalizację Parku Miejskiego im. Stanisława Stasica przy ulicach Parkowej i Spacerowej – 2023–2026,
 - b) budowę hydroforni osiedlowej przy ulicy Leśnej – 2023,
 - c) budowę poletka osadowego przy ulicy Nowej – 2023,
 - d) budowę osadnika i separatora przy ulicy Ogrodowej – 2024,
 - e) budowę osadnika i separatora przy ulicy Chodzieskiej – 2025,
 - f) budowę pompowni ścieków przy ulicy Sosnowej – 2025,
 - g) modernizację stacji uzdatniania wody przy ulicy Gdańskiej – 2025,
 - h) budowę osadnika i separatora przy ulicy Pocztowej – 2025–2026.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zawartych w opiniach i decyzjach określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

VIII. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami Miasta Czarnków na lata 2023–2026 jest trzecim tego typu gminnym dokumentem. Poprzedzający go program opracowany został dla okresu wyznaczonego latami 2018–2021. Z założeń tego programu zrealizowano:

- 1) aktualizowano na bieżąco gminną ewidencję zabytków nieruchomych poprzez wyłączenie z tej ewidencji – we współpracy z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – zabytków nieruchomych, które utraciły swoje wartości kulturowe;
- 2) współpracowano z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie realizacji zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami;
- 3) prowadzono w szkołach podstawowych zajęcia dydaktyczne z zakresu edukacji kulturowej regionu i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 4) przeprowadzono uzupełniające roboty budowlane w kamienicy przy placu Wolności 14 polegające na rozwiązaniu problemów zawilgocenia murów, a także przeprowadzono roboty budowlane o charakterze ratowniczym w dworcu Swiniarskich przy ulicy Rybaki 28 polegające na podstemplowaniu więźby dachowej w celu powstrzymania dalszej destrukcji tej więźby;
- 5) podejmowano współpracę z właścicielami obiektów znajdujących się na terenie miasta, wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków, poprzez udzielanie im informacji i pomocy merytorycznej w zakresie pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach;
- 6) współpracowano z Parafią Rzymskokatolicką pw. św. Marii Magdaleny w Czarnkowie w trakcie realizowanych prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych w kościele parafialnym rzymskokatolickim pw. św. Marii Magdaleny przy ulicy Kościelnej 1.

Dla opracowywanego aktualnie gminnego programu opieki nad zabytkami przyjmuje się realizację wyszczególnionych poniżej kierunków działań i związanych z nimi zadań:

1. Gminna ewidencja zabytków

1.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych

- 1) systematyczne uzupełnianie kart gminnej ewidencji zabytków nieruchomych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną;
- 2) rozpoznawanie i wprowadzanie do gminnej ewidencji zabytków nieruchomych zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów wykazanych w ewidencji.

1.2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

- 1) uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej gminnej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie uzyskiwanych od organu ochrony

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

zabytków informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP.

2. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie miasta

Na terenie miasta Czarnków nie ma podstaw do tworzenia parków kulturowych.

3. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i szczególnych zagrożeń

Zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r., nr 212, poz. 2153), wydanego na podstawie art. 88 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta). Plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu. Jak wskazuje § 3 ust. 3 pkt 1–3 i ust. 5 cytowanego rozporządzenia plan ochrony zabytków zawiera w szczególności informacje niezbędne do realizacji prac przygotowawczych oraz sprawnego koordynowania i zarządzania ochroną w poszczególnych etapach działania, wykaz osób uprawnionych do podejmowania decyzji i kierowania ochroną, wyszczególnienie sposobów przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania. Dokument ten sporządzany jest według instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, stanowiącej załącznik do wskazanego rozporządzenia.

Miasto Czarnków nie posiada aktualnie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Plan taki przygotowany będzie w latach 2023–2026.

4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych

- 1) rozpowszechnianie informacji na temat zabytków nieruchomych z terenu miasta poprzez wprowadzanie nowych oraz uzupełnianie istniejących informacji zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miasta Czarnków – <https://czarnkow.pl>;
- 2) udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz niniejszego „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Czarnków na lata 2023–2026” na stronie internetowej Urzędu Miasta Czarnków;
- 3) samodzielne wydawanie publikacji lub wspieranie organizacji i stowarzyszeń przy wydawaniu publikacji dotyczących historii oraz dziedzictwa kulturowego miasta;
- 4) współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów;
- 5) utworzenie na terenie Czarnkowa ścieżki dydaktycznej przedstawiającej historię, krajobraz i zabytki miasta, także te nie wpisane do rejestru zabytków, a kształtujące jego przestrzeń i będące świadectwem jego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

przeszłości, jak również oznakowanie ich tablicami informacyjnymi wykonanymi dla następujących obiektów i obszarów:

- a) historyczne budynki i zespoły budowlane: kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marii Magdaleny przy ul. Kościelnej 1, starostwo przy ul. Rybaki 3, ratusz przy pl. Wolności 6, d. urząd ziemski przy ul. Kościuszki 88, szpital powiatowy przy ul. Kościuszki 94, zespół gimnazjum przy ul. Kościuszki 90 i 92, szkoła przy ul. Wronieckiej 28, d. szkoła przy ul. Wronieckiej 32, d. szkoła żydowska i dom rabina przy pl. Karskiego 8, dworek Swinarskich przy ul. Rybaki 28, zespół browaru przy ul. Browarnej 1/3 oraz zespół d. gazowni miejskiej przy ul. Kościuszki 100 i ul. Wronieckiej 45,
 - b) historyczne cmentarze: cmentarz rzymskokatolicki przy ul. Kościuszki, cmentarze ewangelickie przy ul. Parkowej 57 i ul. Wronieckiej 13, cmentarze żydowskie przy ul. Podgórnej i ul. Poznańskiej 11,
 - c) najcenniejsze fragmenty zabytkowej struktury przestrzennej miasta: miejsce hipotetycznej lokalizacji grodu wczesnośredniowiecznego, osadnicze struktury przedlokacyjne i lokacyjne (miasto lokacyjne w obszarze placu Wolności, osada rybacka w ciągu ulicy Rybaki, przedmieście Poznańskie w rejonie ulic Krzyżowej, Sikorskiego i Staromiejskiej z Rynkiem Zbożowym – placem Powstańców Wielkopolskich i Rynkiem Końskim – placem Karskiego, przedmieście Wieleńskie w rejonie ulic Kościuszki i Wronieckiej, dzielnica żydowska w rejonie placu Karskiego),
 - d) najcenniejsze elementy środowiska przyrodniczego: obszar chronionego krajobrazu „Dolina Noteci”, obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – Nadnoteckie Łęgi, obszar specjalnej ochrony – Dolina Noteci;
- 6) uwzględnianie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych na terenie miasta;
 - 7) ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania.

5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- 1) włączenie tematyki opieki i ochrony zabytków do zajęć dydaktycznych w szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę;
- 2) wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym miasta i regionu;
- 3) informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego miasta i regionu;
- 4) organizowanie w ramach edukacji szkolnej zajęć dydaktycznych pozwalających na poznanie najciekawszych i najważniejszych obiektów zabytkowych w mieście.

6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania i zagospodarowania

- 1) współdziałanie z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie informowania właścicieli obiektów zabytkowych

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- o możliwościach pozyskania pomocowych środków finansowych na ich remonty;
- 2) nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, przy czynnym udziale Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, poprzez:
 - a) rozpowszechnianie wśród właścicieli tych obiektów informacji na temat zasad konserwatorskich i profilaktyki konserwatorskiej,
 - b) zbieranie od właścicieli tych obiektów informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowywanie tych faktów w kartach gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych;
 - 4) udzielanie ze środków budżetowych znajdujących się w dyspozycji Miasta Czarnków pomocy finansowej w formie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym posiadającym tytuł prawny do tych zabytków, zgodnie z treścią uchwały nr XXVII/185/08 Rady Miasta Czarnków z dnia 30 października 2008 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego nr 207 poz. 3374).

7. Poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych na terenie miasta – kierunki działań i zadania

Lp	Kierunki działań	Zadania	Terminarz realizacji
1.	Rewitalizacja najcenniejszych zabytkowych fragmentów historycznej struktury urbanistycznej Czarnkowa	<u>1. Rewitalizacja d. Rynku Zbożowego, ob. placu Powstańców Wielkopolskich</u> przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych w obszarze placu Powstańców Wielkopolskich w zakresie zmian w zagospodarowaniu tej przestrzeni przywracających jej właściwą jakość oraz adaptujących do potrzeb mieszkańców	2023–2026
2.	Rewitalizacja zabytkowych cmentarzy	<u>1. Uporządkowanie wybranych historycznych cmentarzy innowierczych</u> przeprowadzenie prac porządkowych oraz uczytelnienie cmentarzy żydowskich przy ulicy Podgórnej i ulicy Poznańskiej 11 <u>2. Oznakowanie wszystkich historycznych cmentarzy</u> umieszczenie tablic informacyjnych o fakcie istnienia cmentarza, jego historii i objęciu ochroną prawną – cmentarze rzymskokatolickie przy ulicy Kościelnej 1 i ulicy Kościuszki, cmentarze ewangelickie przy ulicy Wronieckiej 13 i ulicy Parkowej 57 oraz cmentarze żydowskie przy ulicy Podgórnej i ulicy Poznańskiej 11	2023–2026

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

3.	Rewitalizacja najcenniejszych zabytkowych obiektów budowlanych	<u>1. Rewitalizacja dworku Swinarskich przy ul. Rybaki 28</u> rozpatrzenie możliwości adaptacji budynku na funkcje publiczne, np. kulturalno-oświatowe; przeprowadzenie kompleksowych prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych	2023–2026
		<u>2. Podjęcie współpracy z Gminą Żydowska w Szczecinie w celu zainicjowania remontu kapitałnego domu przedpogrzebowego z cmentarza żydowskiego przy ulicy Poznańskiej 11</u> rozpatrzenie możliwości przeprowadzenia kompleksowych prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych, a także adaptacji budynku na cele kulturalno-oświatowe lub muzealne, związane np. z historią Żydów w mieście i regionie	2023–2026

IX. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez działania władz gminnych na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Program wymaga współdziałania samorządu gminnego z:

- 1) instytucjami ochrony zabytków, ochrony środowiska i ośrodkami naukowymi;
- 2) organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami;
- 3) kościelnymi jednostkami organizacyjnymi – w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami sakralnymi.

Samorząd gminny ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców, tak by wywoływać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Czarnków wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów:

1) instrumenty prawne

- a) przepisy prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- b) programy określające politykę państwa, województwa i powiatu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- c) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy oraz inne dokumenty określające strategię gminy;
- d) ustanawianie różnych form prawnej ochrony zabytków;

2) instrumenty finansowe

- a) dotacje;
- b) subwencje;
- c) dofinansowania;
- d) europejskie instrumenty finansowe (fundusze unijne);

3) instrumenty koordynacji

- a) strategię rozwoju gminy;
- b) plany rozwoju lokalnego;
- c) programy prac konserwatorsko-restauratorskich;
- d) programy ochrony środowiska;
- e) studia i analizy, koncepcje;
- f) programy rewitalizacji;

4) instrumenty społeczne

- a) edukacja kulturowa;
- b) informacja;
- c) współdziałanie z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, kościelnymi jednostkami organizacyjnymi, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów zabytkowych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

5) instrumenty kontrolne

- a) koordynację i monitorowanie realizacji kierunków działań oraz zadań związanych z tymi działaniami prowadzić będzie Referat Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska w Urzędzie Miasta Czarnków;
- b) aktualizacja danych zawartych w gminnej ewidencji zabytków;
- c) monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

X. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Monitoring polega na prowadzeniu stałej obserwacji procesów i zjawisk, które są istotne z punktu widzenia realizacji programu.

Za monitorowanie realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Czarnków odpowiada Burmistrz Miasta Czarnków, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta Czarnków sprawozdanie z realizacji programu. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miasta.

Sprawowanie monitoringu w imieniu Burmistrza Miasta i Gminy powierzono Referatowi Gospodarki Przestrzennej i Ochrony Środowiska w Urzędzie Miasta Czarnków. Monitorowanie przebiegu realizacji programu będzie ważnym elementem jego wdrażania. Przedmiotem monitoringu będą działania podejmowane przez gminne władze wykonawcze w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami (w ramach własnego budżetu gminnego), jak i działania innych podmiotów w tym zakresie w oparciu o środki własne i inne środki finansowe.

XI. Niektóre źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek dbania o stan zabytków ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wśród zewnętrznych źródeł finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami wymienić należy:

- 1) Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
 - a) dane adresowe:
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Departament Ochrony Zabytków
ul. Ksawerów 13
02–656 Warszawa,
 - b) witryna internetowa: <https://www.gov.pl/web/kultura>,
 - c) dofinansowanie udzielane na: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych); prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków); prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych) – dotacje udzielane w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”,
 - d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
 - podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie;
- 2) Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
 - a) dane adresowe:
Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- ul. Gołębia 2
61–834 Poznań,
- b) witryna internetowa: poznan.wuoz.gov.pl,
- c) dofinansowanie udzielane na: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie;
- 3) Marszałka Województwa Wielkopolskiego
- a) dane adresowe:
Marszałek Województwa Wielkopolskiego
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
Departament Kultury
pl. Wolności 18
61–739 Poznań,
- b) witryna internetowa: <https://www.umww.pl>,
- c) dotacje udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,
- d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
- podmioty posiadające tytuł prawny do zabytku położonego na obszarze województwa wielkopolskiego;
- 4) Radę Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego
- a) dane adresowe:
Rada Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego
ul. Rybaki 3
64–700 Czarnków,
- b) witryna internetowa: <https://www.czarnkowsko-trzcianecki.pl>,
- c) dotacje udzielane na planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na obszarze powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego i posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe dla powiatu, a jednocześnie znajdujący się w złym stanie technicznym;
- d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
- osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej lub osoby fizyczne posiadające tytuł prawny do zabytku położonego na obszarze powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego;
- 5) Radę Miasta Czarnków
- a) dane adresowe:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

- Rada Miasta Czarnków
pl. Wolności 6
64–700 Czarnków,
- b) witryna internetowa: <https://czarnkow.pl>,
 - c) dotacje udzielane na planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie miasta Czarnków i posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowego dla miasta;
 - d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
 - osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej lub osoby fizyczne posiadające tytuł prawny do zabytku położonego na terenie miasta Czarnków;
- 6) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Departament Wyznań Religijnych
oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Wydział Funduszu Kościelnego
- a) dane adresowe:
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Departament Wyznań Religijnych
oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Wydział Funduszu Kościelnego
ul. Batorego 5
02–591 Warszawa,
 - b) witryna internetowa: <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny>,
 - c) dotacje udzielane na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolacja, remonty i wymiana zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej itp.); nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (dzwonnice wolnostojących, krzyży), ruchomego wyposażenia (obrazów, ikonostasów, stalli, epitafiów, szaf i naczyń liturgicznych, instrumentów muzycznych i dzwonów) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (polichromii, fresków, witraży i posadzek),
 - d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
 - osoby prawne Kościoła Rzymskokatolickiego,
 - osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych,
 - osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2017 r., poz. 1153 z późniejszymi zmianami).

Ponadto istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA CZARNKÓW NA LATA 2023–2026

Uwaga:

Wymienione wyżej źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych, w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.